

I Irak har över 400 personer dödats under protesterna. Några av dem syns på bilderna på Tahrirtorget i Bagdad.

Amnesty press

NR 4

VÄRLDEN HÅLLER ANDAN

Nu kommer ett nytt decennium. Det gamla slutade med en global protestvåg där invånare i många länder krävde förändring och möttes med våld.

SIDAN 8

Från Hongkong till Quito

Den 8 december samlades enligt arrangörerna Civil Human Rights Front 800 000 människor till demonstration i Hongkong. Protesterna har nu pågått i sex månader och ingenting tyder på ett slut. Den 24 november hölls val i Hongkong och valdeltagandet på över 70 procent slog alla rekord. Kandidater som stödjer demokrati rörelsen vann en stor seger över de prokinesiska kandidaterna och vann en majoritet i 17 av 18 lokala råd.

I Hongkong utmanar demonstranterna inte bara det lokala styret utan också en av världens mäktigaste makter, Folkrepubliken Kina.

Runt om i världen blev 2019 ett år av protester som alltför ofta möttes av ett urskillningslöst våld från säkerhetsstyrkor. Amnesty International har inte alltid någon uppfattning om de frågor som har förts fram i protesterna men har i land efter land krävt att fredliga demonstranter rätt att protestera måste respekteras.

Den som under hösten följt utländska nyhetskanaler som al-Jazira har ofta fått en odyssey till en värld av protester där korrespondenter har rapporterat från Quito i Ecuador, Conakry i Guinea, Tbilisi i Georgien, Beirut i Libanon, Bagdad i Irak och så vidare.

Den tändande gnistan bakom protesterna har skiftat. Ibland har det handlat om höjningar av bränsle-

**ULF B
ANDERSSON**

Chefredaktör

FOTO: SANDRA JOHNSON

priser eller prisökningar i kollektivtrafiken som drabbar fattiga hårt. Det har också handlat om presidenter som vill ändra i konstitutionen för att kunna ställa upp i fler val eller som i Hongkong en föreslagen lag om utlämning av misstänkta brottslingar. I Irak exploderade ett uppdämt missnöje med utvecklingen sedan USA:s invasion 2003 i våldsamma protester som också riktar sig mot Irans inflytande i landet. Svaret blev ett brutalt våld där över 400 personer har dödats. I Libanon har invånare från alla grupper tröttnat på ett inkompetent styre som inte ens klarar av sophämtning och elförsörjning och under hösten har alltför börjat ifrågasätta 1943 års nationalpakt som noga reglerar maktindelningen efter etnoreligiösa linjer.

I en rad länder var demonstrationerna långtifrån fredliga och plundring och vandalisering var omfattande. Sudan framstår här som ett positivt exempel där en protesterörelse med fredliga medel lyckades störta *Omar al-Bashir*, som hade styrt i 30 år, och hoppet växer nu om fred och respekt för mänskliga rättigheter.

I det här numret gör vi nedslag i detta protesternas år och önskar alla läsare ett Gott Nytt År för mänskliga rättigheter!

ULF B ANDERSSON

AMNESTY PRESS är ett forum för information och diskussion kring mänskliga rättigheter samt de områden som faller inom ramen för Amnestys globala och övergripande prioriteringar. Amnesty Press leds av en självständig redaktör som också är ansvarig utgivare. Artiklar representerar inte nödvändigtvis Amnestys åsikter. Det gäller även annonsmaterial, till exempel bilagor. Amnesty Press utges av Amnesty International, svenska sektionen.

REDAKTION: Ulf B Andersson, redaktör, ansvarig utgivare. Malin Engman (layout), Lisa Olsson (sociala medier). GRAFISK FORM/AD: A4/Lotta Lundin. REPRO: A4/Lotta Lundin. ADRESS: Box 4719, 116 92 Stockholm. TELEFON: 08-729 02 00, fax: 08-729 02 01. E-POST: ap@amnesty.se HEMSIDA: amnestypress.se SVENSKA SEKTIONEN: Plusgiro 900072-0, bankgiro 900-0720.

PRENUMERATION: 200 kr. TRYCKERI: V-TAB AB, Vimmerby, 2019. PRESSLÄGGNING: 10 december 2019. Ut kommer med fyra nummer 2020. MANUSSTOPP: 1/2020: 13 februari 2020. HOS LÄSARNA: 6 mars 2020. ISSN: 0284-7108. Detta nummer trycks i 91 615 exemplar. ANNONSER: annonser@amnesty.se OMSLAG: Bagdad, Irak 6 december.

FOTO: AHMAD AL-RUBAYE/AFP/TT

TVÅ SIDOR. Den 27 juli blev 17-åriga Olga Misik från gräsrotsrörelsen Bessrochka en symbol för protesterna i Ryssland när hon läste högt ur ryska konstitutionen för kravallpoliser.

FOTO: ALEXEI ABANIN/AP/TT

FOTO: MALIN PALM

TRÅNGT. Eleverna blir fler.

KRISEN SKÄRPS I BURKINA FASO

28 I norra Burkina Faso har en halv miljon tvingats på flykt och barnens skolgång hotas.

DESSUTOM

6

GODA NYHETER

I Nordirland har abortlagen från 1861 upphävts.

50

SÅ GICK DET SEN

Surinams president Bouterse har dömts för massakern 1982.

58

TILLBAKA-BLICKEN

Vi minns USA:s bomber över Nordvietnam.

FEM ÅRS FÄNGELSE HOTAR

36 I Nordcypern ställs två journalister inför rätta den 18 december.

MR-DAGARNA

38 Vi berättar om vad som hände i Linköping.

I FÄNGELSE I DDR

44 Roland Brauckmann fick hjälp av Amnesty.

FOTO: MICHAEL DANNER

STORSEGER I TEHERAN

AZADI-STADION I TEHERAN har plats för nästan 80 000 åskådare. När Iran den 10 oktober tog emot Kambodja för en kvalmatch inför fotbolls-VM för herrar 2022 var det väldigt tomt på läktarna, utom på en liten avdelning som var fullsatt. För första gången sedan 5 oktober 1981 tilläts kvinnor se herrar spela fotboll. Knappt 4 000 biljetter till en särskild kvinnosektion, omgärdad med metallstaket, såldes snabbt slut.

En lycklig biljetthinnehavare sade till al-Jazira att hon inte ens är intresserad av fotboll men inte ville missa denna historiska dag.

Kvinnorna på Azadi-stadion fick jubla många gånger denna dag. Iran vann nämligen med 14-0.

I september hade fotbollsvärlden chockats av nyheten om 29-åriga *Sahar Khodayaris* död. Hon hade i mars smitit in på en match utklädd till man men greps. När hon i september fick reda på att hon skulle åtalas och riskerade sex månaders fängelse tände hon eld på sig själv utanför domstolen.

ULF B ANDERSSON

FOTO: ABEDIN TAHERKENAREH/EPA/TT

VISSA LAGAR
SLOPAS I SUDAN

 SUDAN. Den 29 november meddelade **Abdalla Hamdok**, premiärminister i övergångsregeringen i Sudan, att den restriktiva lag, som bland annat har styrt kvinnors närvaro i det offentliga livet, nu har upphävts.

– Detta är ett stort steg för kvinnors rättigheter i Sudan. Upphävandet av dessa lagar borde dock ha skett för länge sedan. Dessa diskriminerande lagar har lett till att många kvinnor godtyckligt gripits, misshandlats och berövats sina rättigheter till förenings- och yttrandefrihet, sade **Seif Magango**, biträdande chef för Amnesty avdelning för Östafrika, Afrikas horn och Stora sjöområdet.

De ordningslagar som nu upphävts gav polisen omfattande befogenheter att kunna gripa vem som helst, och kvinnor utgjorde en särskild målgrupp, i synnerhet de som dansar på fester, gatuförsäljare och de som tigger.

Amnesty kräver att paragraferna 145–158 i brottsbalken från år 1991 också slopas. Där behandlas så kallad ”moral”, inklusive samtycke till sex, klädkoder och andra frågor om individers beteenden i den privata sfären.

Samtidigt med beskedet om den slopade lagen meddelade Abdalla Hamdok att den tidigare presidenten **Omar al-Bashirs** parti NCP har upplösts.

FIREW BEKELE FRI
EFTER TRE MÅNADER

 ETIOPIEN. Den 19 november välkomnade Amnesty att universitetsläraren **Firew Bekele** hade frigivits efter att ha tillbringat tre månader i häkte. Amnesty utfärdade en blixaktion och krävde att Firew Bekele skulle frigges sedan han gripits då han påstods ha brutit mot anti-terroristlagen ATP.

Bekele påstods ha skrivit boken ”The Hijacked revolution”, som är kritisk mot premiärminister Abiy Ahmed. Bekele nekar till att ha skrivit boken.

EFTER 158 ÅR. **Manifestation den 21 oktober utanför Stormont, det nordirländska parlamentet, i Belfast när 1861 års abortlag avskaffas.**

FOTO: NIALL CARSON/PA/TT

Nya tider väntar i Nordirland

 NORDIRLAND. Sedan den brittiska regeringen hade tröttnat på motståndet så avkriminaliserades vid midnatt den 22 oktober abort i Nordirland och samkönade par får rätt att gifta sig. Nya riktlinjer ska nu utformas för hälsovården som ska vara klara senast 31 mars nästa år för att ge möjlighet till abort i Nordirland.

Julian Smith, Storbritanniens Nordirländsminister, lovade att de nya lagarna kring samkönade relationer ska vara klara i januari och han trodde att de första äktenskapen ska kunna ingås under Alla hjärtans-veckan 2020.

Det var den 22 juli som det brittiska parlamentets överhus

fattade beslutet om abort och samkönade relationer i Nordirland.

– Idag är en betydelsefull seger för kvinnors rättigheter när Nordirländs 158 år långa abortförbud till sist har upphävts, sade då **Grainne Teggart**, kampanjchef för Amnesty International i Nordirland.

Den 9 juli hade underhuset med 383 röster mot 73 sagt ja till samkönade äktenskap medan aborträtten fick stöd med 332 mot 99 röster.

Nordirland har dock självstyrelse och i beslutet i London sattes en tidsfrist till den 21 oktober. Om det nordirländska parlamentet, Stormont, samlades innan dess kunde beslutet stoppas. Det nordirländska själv-

styret har dock varit förklarat sedan 2017 då regeringssamarbetet kollapsade på grund av motsättningarna mellan unionistpartiet DUP och nationalistpartiet Sinn Féin.

Den 21 oktober gjordes ett sista försök från DUP, som är motståndare till abort och samkönade relationer, att stoppa de nya lagarna. Stormont, som inte hade sammanträtt sedan i januari 2017, inkallades. Flera partier, däribland Sinn Féin, vägrade komma. När socialdemokratiska SDLP lämnade mötet stod det klart att Stormont inte skulle kunna fatta några beslut och efter en timme avslutades mötet. DUP:s ledare **Arlene Foster** sade att det var ”en skamlig dag” när Nord-

irland nu fick en ”av Europas mest liberala abortlagar”.

Abortlagstiftningen i Nordirland, som infördes 1861, har varit en av de strängaste i Europa (se Amnesty Press nummer 2/2018), och har bara medgett abort under vissa omständigheter. Nordirländska kvinnor har fått åka till övriga Storbritannien som sedan år 2017 också bekostat de kvinnornas aborter.

Rätten för samkönade par att gifta sig har tidigare röstats ned fyra gånger i Stormont. Amnesty och fackföreningsrörelsen ICTU är några av de organisationer som har stött kampanjen för lika rättigheter för alla kärlekspar.

ULF B ANDERSSON

FRIGIVNINGAR I KAMERUN

 KAMERUN. Den 5 oktober beslöt en militärdomstol i Kamerun att **Maurice Kamto** skulle frigges tillsammans med ett hundratal andra medlemmar i oppositionspartiet MRC. De frigivna hade gripits i januari 2018 när MRC protesterade mot påstått valfusk i presidentvalet. **Paul Biya**, som har styrt Kamerun sedan 1982, vann då återigen presidentposten.

– Frigivningarna är ett välkommet steg mot att till slut upphöra med förtrycket mot avvikande röster i Kamerun, sade **Samira Daoud**, biträdande chef för Amnesty avdelning för Väst- och Centralafrika. Nu måste myndigheterna gå vidare genom att frige alla som godtyckligt har gripits för att ha använt sin yttrandefrihet och rätten till fredliga möten.

Den 3 oktober meddelade också Paul Biya att 333 separatister som hade gripits i konflikten i de engelsktalande delarna av Kamerun ska frigges.

Maurice Kamto.

FOTO: NGAS-SAMLANDRY/WIKIMEDIA

Goda nyheter.”

Amnesty i Ukraina rapporterade den 23 november att upp emot 100 aktivister hade deltagit i en transmarsch i huvudstaden Kiev för att uppmärksamma ”Transgender Day of Remembrance”, den internationella dagen för att minnas de som har mördats för att de är transpersoner. Hundratals poliser skyddade deltagarna från de högerextrema grupper som försökte störa minnesmarschen.

2019 var inte bara året då världen fick se globala klimatstrejker. I många länder tändes också protestlågor som brann allt starkare under hösten. Orsakerna skiftade men i många länder blev svaret ett brutalt våld från makten.

TEXT: ULF B ANDERSSON GRAFIK: LOTTA LUNDIN

Här berättar vi mer om protesterna.

Amerika

HAITI: MÅNADER AV DÖDLÄGE

ORSAK: Protesterna inleddes i juli 2018 i protest mot höjda bränslepriser. Oppositionen kräver att president **Jovenel Moïse**, som valdes 2016, avgår.

VAD HÄNDE: I oktober hölls stora demonstrationer i huvudstaden Port-au-Prince och andra städer. Skolor, myndigheter och affärer har hållits stängda i flera månader.

Enligt FN dödade minst 42 personer från 15 september–1 november. Säkerhetsstyrkorna utpekades som ansvariga för 19 av dödsfallen medan beväpnade individer eller okända förövare låg bakom de övriga.

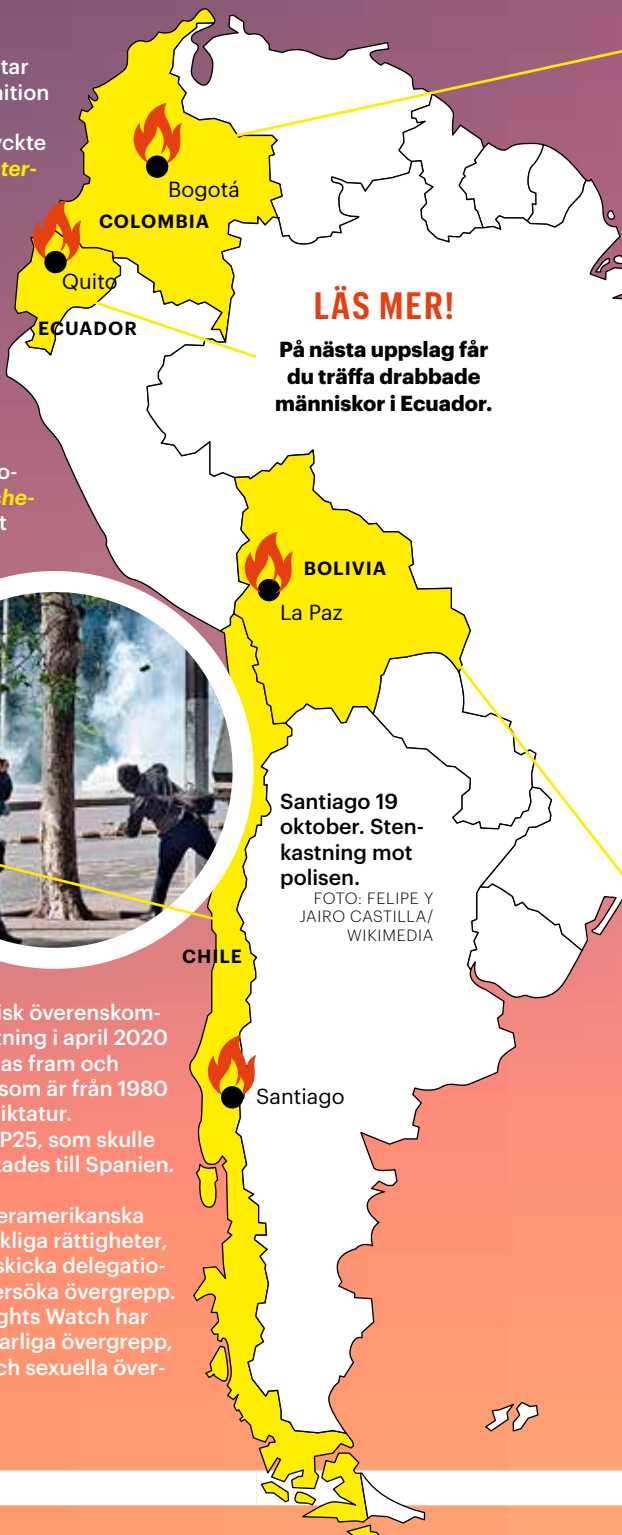
RESULTAT: President Moïse har vägrat att avgå och uppmanat till nationell dialog. Oppositionen fortsätter kräva hans avgång. Det parlamentsval som skulle ha hållits i oktober har inte genomförts.

REAKTIONER: Amnesty krävde den 31

oktober att polisen slutar använda skarp ammunition vid protesterna.

Den 17 oktober uttryckte FN-chefen **António Guterres** oro över krisen i Haiti i samband med att FN-styrkan, som skickades dit 2004, utvecklades. Han uppmanade polisen att utföra sina uppdrag med respekt för mänskliga rättigheter.

Den 1 november varnade FN:s människorättschef **Michelle Bachelet** för att krisen gör att haitiers tillgång till hälsovård, mat och utbildning är i fara.

LÄS MER!

På nästa uppslag får du träffa drabbade människor i Ecuador.

Santiago 19 oktober. Stenkastning mot polisen.

FOTO: FELIPE Y JAIRO CASTILLA/WIKIMEDIA

CHILE: POLISEN ANKLAGAS FÖR TALRIKA ÖVERGREPP

ORSAK: Efter en höjning av priserna i Metron i Chiles huvudstad Santiago började studenter planka i protest. I mitten av oktober tilltog protesterna och en våg av plundring och skadegörelse utbröt. President **Sebastián Piñera** kallade in armén och säkerhetsstyrkorna använde brutala metoder för att slå ned protester. Ingen organisation stod bakom protesterna, som sågs som uttryck för ett starkt missnöje med att Chile är ett extremt ojämlikt samhälle.

VAD HÄNDE: Den 25 oktober rapporterades att en miljon demonstrerat över hela Chile med krav på president Piñeras avgång.

Minst 26 personer rapporteras ha döats och minst fem av dem dödade direkt av säkerhetsstyrkorna. Andra innebrändes vid attacker mot butiker och en fabrik. Över 11 000 personer beräknas ha skadats. 1 400 personer har enligt Amnesty fått skottskador och 220 allvarliga ögonskador. Totalt beräknas över 15 000 per-

soner ha gripits.

RESULTAT: I mitten av november slöts en politisk överenskommelse om en folkomröstning i april 2020 om en ny grundlag ska tas fram och ersätta den nuvarande, som är från 1980 när Chile var en militärdiktatur.

Klimatoppmötet, COP25, som skulle ha hållits i Santiago flyttades till Spanien.

REAKTIONER: IACHR, Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter, och FN har beslutat att skicka delegationer till Chile för att undersöka övergrepp. Amnesty och Human Rights Watch har anklagat polisen för allvarliga övergrepp, däribland misshandel och sexuella övergrepp.

COLOMBIA: PRESIDENT DUQUE UTMANAS

ORSAK: President **Iván Duque** har avisat ett ekonomiskt reformpaket. Fackföreningar utlyste den första generalstrejken på 40 år i protest då de anser de rika gynnas medan pensionerna för fattiga kommer försämrats. Det finns också ett missnöje med hur presidenten följer fredsavtalet med Farc-gerillan från år 2016.

VAD HÄNDE: Den 21 november uppgav arrangörerna att över en miljon människor hade deltagit i protester i huvudstaden Bogotá och andra städer. Fackföreningarna fick också stöd av studentrörelser, urfolksrörelser och andra som är kritiska mot Duque.

Protesterna var till största delen fredliga men en del grupper vandaliserade och plundrade butiker. Kravallpolisen ESMAD anklagades för övervåld och att ha skjutit med tårgas mot fredliga demonstranter. Tre personer dödade medan 42 civila och 37 poliser skadades.

RESULTAT: Iván Duque och strejkkommittén, som leds av fackföreningarna har haft möte utan att enas. Den 4 december hölls en ny strejk.

PROTESTMUSIK: En studentorkester spelar i Bogotá den 5 december för att välkomna demonstranter från urfolken som har anlänt till huvudstaden.

FOTO: JUAN BARRETO/AFP/TT

REAKTIONER: Amnesty krävde den 22 november att Iván Duque och myndigheterna måste upphöra med "våldsam repression mot demonstranterna" och sluta använda övervåld och godtyckliga gripanden. IACHR, Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter, rapporterade den 2 december att 831 personer ska ha gripits 21-24 november och varnade för övervåld från statens sida. De som är skyldiga till våld, vare sig det är polisstyrkor som använder övervåld eller privata individer som plundrar eller går till attack måste straffas, anser IACHR.

FOTO: ZLATICA HOKE/VOA/WIKIMEDIA

BOLIVIA: MAKTSKIFTE UNDER KUPPARTADE FORMER

ORSAK: **Evo Morales**, som har vunnit alla val sedan 2005, fick flest röster vid presidentvalet den 20 oktober. Utmanaren **Carlos Mesa** hävdade att valfusk förekommit då röstsammanräkningen avbröts under en period och sedan gav Morales ett försprång på mer än tio procentenheter. Därmed skulle ingen andra valomgång behövas.

VAD HÄNDE: Demonstrationer inleddes den 21 oktober och tre personer dödade. OAS, den panamerikanska samarbetsorganisationen fann att avsiktlig valmanipulation hade förekommit. Morales lovade då ett nytt val och att valmyndigheten skulle omorganiseras.

Den 10 november förklarade Morales att militären tvingat honom att avgå och han gick i exil i Mexiko. Högerpolitikern **Jeanine Áñez**, ordförande i senaten, utropade sig 12 november till interimspresident. Minst 30 personer beräknas ha döats och cirka 1 400 personer har gripits

vid protester för Morales.

RESULTAT: Jeanine Áñez har utlovat nya val. Morales ska åtalas för "terrorism" och uppvigling. Interimsregeringen har varnat journalister att inte syssla med "uppvigling" när de rapporterar om protester.

REAKTIONER: Amnesty International krävde både under protesterna mot valresultatet och mot att Morales tvingades avgå att fredliga demonstrationer inte skulle mötas med våld.

Michelle Bachelet, FN:s människorättschef, varnade den 16 november för att situationen "inte kan lösas med våld och repression".

FÖR MORALES Anhängare till Evo Morales protesterar i La Paz 16 november.

Iván Duque.

FOTO: WIKIPEDIA

MÄNNISKOR BETALADE ETT HÖGT PRIS

ECUADOR

HUVUDSTAD:
Quito.

POLITIK:
Självständigt från Spanien 1822. Vintern 1995 ledde en gränskonflikt med Peru till ett kortvarigt krig. År 2006 vann Rafael Correa från vänsteralliansen PAIS presidentvalet. Correas tidigare vicepresident Lenin Moreno vann valet 2017 men som president har han övergett vänsterpolitiken och närmat sig USA och har infört en nyliberal ekonomisk politik.

YTA:
283 561 km² (Sverige: 449 964 km²).

BEFOLKNING:
17,1 miljoner

I oktober skakades Ecuador av stora protester mot ett åtstramningspaket, där bland annat bränslesubventioner skulle avskaffas. Minst nio personer dödades. Efter elva dagar upphörde protesterna sedan regeringen backat. Här möter vi några av dem som drabbades av våldet från staten.

TEXT: LISE JOSEFSEN HERMANN FOTO: DAVID DIAZ / FLUXUS FOTO
ÖVERSÄTTNING: ULF B ANDERSSON

Runt halsen har han ett halsband gjort av frön från djungeln. I mitten finns ett runt emblem som liknar en medalj. Stalyn Alexander Paca Tocachi visar stolt upp den här på torget i den ecuadorianska staden Machachi i provinsen Pichincha i Anderna.

– Jag har fått den av Jaime Vargas. För mig är det en symbol för frihet, för vår kamp och att folket står samman, säger han.

Stalyns ögon strålar av stolthet. Hans far har sytt ihop kedjan så att den passar till den reslige sonen som är 14 år och går i skolan.

Jaime Vargas är ordförande för CONAIE, urfolkens paraplyorganisation i Ecuador. Organisationen stod bakom en del av de sociala protesterna i landet i oktober.

Protesterna började den 3 oktober med strejker från transportsektorn mot "el paquetazo", avtalet mellan Ecuador och IMF, Internationella valutafonden, och dekretet den 1 oktober att bränslesubventionerna skulle slopas och andra åtstramningsåtgärder skulle genomföras för att Ecuador skulle få nya lån från

FRIHETSSYMBOL. 14-årige Stalyn Alexander Paca Tocachi är stolt över emblemet han har fått av Jaime Vargas, ordförande för CONAIE.

IMF. Fackföreningar, studentorganisationer och CONAIE anslöt sig och efter elva dagars protester slöt regeringen och CONAIE ett avtal där bränslesubventionerna återställdes och en speciell kommission ska diskutera hur budgetunderskottet ska hanteras.

Sedan oktober har Stalyns far, José Marcelo Paca Velasco, 36 år, inte kunnat sköta sitt arbete som byggnadsarbetare. Familjen, som tillhör Kichwa-folket, är nu beroende av moderns inkomster. Hon säljer potatis i en bod på gatan. Stalyn hjälper henne med att skala potatisen.

Det var första gången Stalyn deltog i en demonstration när han tillsammans med en av sina vänner i byn åkte till huvudstaden Quito.

– Vi har det hårt i min familj. Och med "el paquetazo" blir allt dyrare. Jag åkte dit för min familj, förklarar han.

Tillsammans med vännen bildade Stalyn en hjälpgrupp som delade ut tygstycken med bikarbonat, mjölk och vinäger till de som led av effekterna av tårgas. De var runt en hög byggnad, kallad "Controlaria", som är en regeringsbyggnad för kontroll av utgifter till offentlig administration.

– Jag visste inte vad det var för byggnad, förklarar Stalyn.

Tårgas kom från fler håll och situationen blev allt våldsammare. Byggnaden stacks i brand.

Stalyn berättar att han kastade sig på marken och höll händerna över huvudet:

FAMILJ. Stalyn Alexander Paca Tocachi tillsammans med sina föräldrar.

UNDSÄTTNING. Demonstranter hjälper en skadad demonstrant i Quitos historiska stadskärna den 9 oktober medan en sjukvårdare markerar sin närvaro.

– Jag tänkte att om de börjar skjuta så måste jag skydda huvudet.
Strax därefter greps han.
– De slog och hånade oss. Och då jag höll på att kvävas av tårgasen sade de till mig: ”Dö, dö”. Till sist frågade de mig hur gammal jag var och när jag svarade ”14” så slutade de att slå.
Skadorna på Controlarias byggnad var omfattande. 34 personer, däribland Stalyn, greps. Sex av dem var tonåringar och Stalyn var den yngste. Alla de minderåriga, liksom Stalyn, satt i häkte i 20 dagar.
– Jag var rädd under tiden i ungdomsfängelset. Där fanns tjuvar, våldtäktsförbrytare och mördare, berättar han.
De första anklagelserna mot Stalyn och de andra minderåriga handlade om terrorism med en straffskala på 8–14 års fängelse. Därefter ändrades anklagelsen till att handla om förstörelse av egendom som kan ge 1–3 års fängelse.
Rättssaken mot Stalyn, liksom de flesta övriga tilltalade, är fortfarande öppen.
– Många förstår inte att rättsprocessen inte är avslutad även om personer släpps på fri fot, förklarar **Fernanda Poveda**, advokat från den ecuadorianska människorättsor-

ganisationen CEDHU. Det kan gå upp till två år och nya anklagelser kan dyka upp. Det lämnar dessa människor i ett otroligt juridiskt limbo. De flesta av dem som anhölls borde aldrig ha gripits och förstår inte sin situation.

Tillsammans med en rad organisationer, däribland Surkuna och Amazon Frontlines, har CEDHU bildat en allians av människorättsorganisationer i samband med protesterna i Ecuador. Nu erbjuds information och bistånd och eventuella människorättsöverträdelser ska bevakas.

Stalyns far, José Marcelo Paca Velasco, är starkt påverkad av sonens fall:

– Det har inneburit stor psykologisk skada på min son. Det här är något som alltid kommer följa med honom.

Fernanda Poveda

Enligt officiella siffror från CEDHU och FN dödades minst nio personer i samband med protesterna. En av de dödade var 40-årige **José Daniel Chaluiza Cusco** från Tagualó, söder om Quito. Han var far till elva barn och arbetade med att bära varor på marknaden i San

ENSAMSTÄENDE. Hilda Chaluiza Lasingueza, här tillsammans med sonen Iván Matero, är oroad för framtiden och sörjer sin partner José Daniel Chaluiza Cusco som dog vid ett fall från en bro under protesterna.

PROTESTERNAS ÅR

ENÖGD. Franklin Espinoza har förlorat hoppet om sitt land. Han blev skjuten av en polis vid ett sjukhusbesök.

EN STAD I UPPROR. Huvudstaden Quito den 9 oktober. Dagen innan hade regeringen och president Lenín Moreno flytt till Guayaquil.

➤ Roque i Quito. Han bodde tillsammans med sin partner *Hilda Chaluiza Lasingueza*, 20, som arbetar med att skala ärtor och bönor på marknaden. Tillsammans har paret sonen *Iván Matero* som är ett och ett halvt år.

Hilda berättar att José gillade sport, speciellt fotboll och volleyboll.

– Han var en seriös person som inte drack alkohol, säger hon.

Hon beskriver José som ödmjuk och ansvarstagande, både mot sin formella fru och Hilda, och hjälpte alla sina elva barn.

– Han tvättade kläder och gillade att laga mat, till exempel kyckling med ris, berättar Hilda.

På måndagsförmiddagen den 7 oktober gav sig José Daniel Chaluiza Cusco iväg till protesterna i San Roque. Vid 19-tiden på kvällen kom grannfrun förbi när Hilda låg och sov med sonen Iván Mateo. Grannfrun visade bilder hon hade fått på Whatsapp.

– José är död. Han har ramlat ner från bron sade grannfrun. Det var avskräckande, säger Hilda.

Under protesterna i Ecuador var videofilmer, som spreds på Whatsapp och andra sociala medier, av två personer som hade fallit ner från bron i San Roque något som

sätter sig kvar i minnet. Polisen anklagades för att ha jagat dem.

– Nu är det svårt att ha råd med alla utgifterna för min son, konstaterar Hilda Chaluiza Lasingueza. José betalade kläder, blöjor, hyran och annat.

en annan del av Quito, Conocoto, öppnar en leende *Franklin Espinoza*, 35, dörren. Glasögat ser äkta ut men ärret i pannan talar för sig självt. Enligt sjukhuset träffades Franklins huvud av 91 hagel.

Det var den 12 oktober, kanske den våldsammaste dagen under protesterna i Ecuador. Franklin arbetade med att administrera bankomater och brukade köra runt på motorcykel för att sköta det. Det var innan han förlorade sitt öga.

– Någon kanske tänker att det bara är ett öga. Men för mig har det förändrat mitt liv. Jag har förlorat hoppet. Min framtid. Jag älskar mitt land Ecuador. Men jag har ingen lust längre att vara kvar här, säger Franklin.

Det var utgångsförbud när Franklin reste till Quito där hans frus nevö låg på sjukhus för att föda. Vid ingången till sjukhuset Maternidad Isidro Ayora ropade en ung man på hjälp. Mannens tröja var fylld

I RÖKEN. En kvinna från urfolken ser sammanstötningarna med polisen i huvudstaden Quito den 9 oktober.

av blod på höger sida av magen, berättar Franklin. Dörren till mottagningen var låst men det fanns ett utrymme under dörren så att Franklin kunde trycka in mannen till sjukhuspersonal.

Klockan var ungefär 15 den 12 oktober. När Franklin vänder sig om ser han en polis sikta på honom med sitt skjutvapen.

– Det var ett mirakel att jag överlevde, förklarar han. Jag är övertygad att han sköt för att döda mig. Han var kanske sju meter från mig. Mitt öga exploderade.

Franklin tillbringade en vecka på sjukhuset och blev opererad två gånger. Han berättar att det på sjukhuset fanns omkring tio andra personer som också hade förlorat ett öga eller bägge ögonen.

– Vad är det för samhälle vi lever i när polisen skjuter en person bara för att denne hjälper en sårad medmänniska, undrar Franklin.

Han är frågande över behandlingen på sjukhuset. Han fick med sina journaler som han visar mig när vi sitter i soffan i vardags-

rummet. Röntgenbilden av hans skalle med 91 hagel är överväldigande. Jag får dock se olika journaler med olika förklaringar av Franklins ögonskada. En är överensstämmande med Franklins egen berättelse. En annan journal beskriver hur Franklin uppsökte sjukhuset med smärtor i ena ögonhålan.

– De fick läkarna att ljuga så att det ska se ut som skadorna inte har något med protesterna att göra, säger Franklin.

Han har en son och dotter på sex respektive tolv år. Nu har han varit borta från sitt arbete en och en halv månad efter att han miste synen på ett öga. Han och familjen funderar på att lämna landet.

– Jag har ingen lust att mina barn ska växa upp i Ecuador, säger han. Jag saknar ord för det som hände. Han ville döda mig. Polisen är till för att skydda oss, eller hur? Vi måste undersöka så att det inte upprepas. Staten måste acceptera sitt ansvar.

oktober-november besökte representanter för IACHR, den interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter, och OHCHR, FN:s kontor för mänskliga rättigheter, Ecuador. Därefter offentliggjordes siffrorna från oroligheterna; minst nio personer dödades, 1 507 personer sårades, varav 453 personer från säkerhetsstyrkorna. Enligt uppgift greps 1 382 personer, varav många gripanden var godtyckliga. Den ecuadorianska staten har hittills betraktat dödsfallen som olyckshändelser och har alltså inte erkänt något ansvar för döndet.

Människorättsorganisationer är kritiska mot statens hantering av protesterna på en rad punkter:

Tårgas användes mot demonstranter från första dagen och undantagstillstånd utlystes. Staten använde oproportionellt våld mot protesterna. Sociala ledare kriminaliserades och massgripanden av 80–90 personer gjordes där Stalyns fall var ett och där rätten till en rättvis process kan ifrågasättas. Regeringen inskränkte också mediernas frihet under protesterna. Enligt OHCHR rapporterades över 100 attacker

mot journalister, både från säkerhetsstyrkor och demonstranter.

– Det har aldrig förekommit en händelse som den i oktober i landets historia, säger *Fernanda Poveda*. Storleksordningen av övergrepp på mänskliga rättigheter som vi såg i oktober är historisk.

Hon är bekymrad över situationen:

– Vi har rätt att protestera. Det sker en omfattande kriminalisering av protester och förföljelse av sociala ledare. Det är viktigt att staten följer rekommendationerna när IACHR kommer med sin rapport och till exempel undersöker dödsfallen och andra övergrepp på mänskliga rättigheter.

Vid pressläggningen hade ännu inte IACHR kommit med sin rapport. Regeringen i Ecuador har inte heller enats om ett nytt ekonomiskt paket för att leva upp till kraven från IMF för att få lån. I Colombia förekom de största demonstrationerna på länge i slutet av november i protest mot den konservativa presidenten *Iván Duque*. Också i Chile, Bolivia och Haiti har

Iván Duque

det varit en höst av stora protester.

– Det finns helt klart en systematik i regionen, säger *Fernanda Poveda*. Staten har hanterat kriserna genom att använda övervåld. Det är viktigt att nu se statens ansvar för dessa kränkningar av mänskliga rättigheter.

På en bänk i Machachi sitter Stalyn Alexander Paca Tocachi i den starka bergssolen. Han berättar att han gärna går i skolan, förutom när det gäller matematik. Så berättar han överraskande om sina framtidsdrömmar:

– Jag vill bli Reggaetón- eller Trap-musiker. Jag skrev min första Trap-text i måndags men min lärare tog ifrån mig pappret i skolan.

Så börjar han sjunga om händelserna i oktober:

”Det handlar om mitt liv som slutade bakom galler. Demonstrationer, en korrupt regering, fångar som blev slagna och anhållna. Vi demonstrerade fredligt, så kom militären och hotade oss. Jag trodde de skulle slå ihjäl oss. De tog mig tillfånga som en riktig förbrytare. Jag kämpade för skolgång, mina rättigheter och jag är beredd att offra mitt liv för Ecuador”. IIII

CONAIE: Regeringen ville tysta oss

Enligt officiella rapporter förekom en del våldsamheter från demonstranternas sida under protesterna i Ecuador i oktober. Över 400 poliser och soldater skadades. Men våldet är statens ansvar, säger *Luiza Lozano*. Hon är kvinnoledare i urfolkens paraplyorganisation CONAIE, som stod bakom en del av protesterna mot regeringens åtstramningspaket, ”el paquetazo”.

– Vi har inte slagit några poliser eller militärer, säger *Luiza Lozano*. Staten bör undersöka vem det var som bar ansvaret för våldet och kränkningarna under protesterna. Inte bara det som begåtts mot poliser utan också mot oss demonstranter. Vi har inte fått våra rättigheter garanterade av staten – tvärtom.

Luiza Lozano anser att statens svar på situationen tydligt har varit diskriminerande och rasistisk.

– Regeringen kränkte våra rättigheter under protesterna. Med undantagstillståndet ville regeringen tysta oss och sprida fruktan. Vi blir kriminaliserade för något vi har aldrig gjort.

Hon menar att CONAIE har förlorat förtroendet för regeringen.

– De säger en sak men gör något annat, anser *Luiza Lozano*. Regeringen har redan presenterat förslag som är mycket lika ”el paquetazo”. Om regeringen beslutar om ett liknande dekret igen så är vi beredda att åter gå ut på gatan och protestera.

LISE JOSEFSEN HERMANN

FÖRSKINGRING?
Agroferts huvudkontor i Prag.
FOTO: WIKIMEDIA

Europa

TJECKIEN: BABIŠ OCH HANS FÖRETAG

ORSAK: Affärsmannen **Andrej Babiš** leder populistpartiet ANO och blev premiärminister i december 2017. Han är Tjeckiens näst rikaste person och kritikerna anklagar honom för korruption och ha använt EU-bidrag för att gynna sitt eget företagkonglomerat Agrofert. Han tillbakavisar anklagelserna. Babiš var också under kommunisttiden under tre år på 1980-talet agent för säkerhetstjänsten StB.

VAD HÄNDE: Under sommaren organiserades stora demonstrationer med krav på att Babiš frikopplas sig helt från Agrofert eller avgår. Organisatörerna "En miljon ögonblick för demokrati" kommer från civilsamhället och oroas också över att Tjeckien ska följa Polen och Ungern och utvecklas i auktoritär riktning. Den 16 november, i samband med årsdagen av den så kallade Sametsrevolutionen 1989, då kommunistpartiet tvingades ge upp makten, hölls nya demonstrationer. Arrangörerna uppgav att 300 000 människor deltog i Prag och att det var den största demonstrationen sedan 1989.

RESULTAT: Andrej Babiš sitter kvar och har avvisat alla anklagelser. Hans parti ANO har ett fortsatt starkt stöd och gick framåt i EU-valet i maj. Den 5 december meddelade dock chefsåklagaren i Tjeckien att en undersökning om bedrägeri i samband med EU-stödet har återupptagits mot Babiš.

REAKTIONER: EU-kommissionen har tillsatt en granskning av utbetalningarna till Agrofert.

LÄS MER!

På nästa uppslag får du ta del av läget i Katalonien.

MALTA: JOURNALIST-MORDET SKAKAR MAKTEN

ORSAK: Den 16 oktober 2017 dödades **Daphne Caruana Galizia** av en bilbomb. Hon var en av Maltas främsta undersökande journalister och hade bland annat granskat korruption i regeringen och spelbolagen. När hon mördades arbetade hon med Panamaläckan och kopplingar till ett bolag ägt av affärsmannen **Yorgen Fenech**.

VAD HÄNDE: Tre personer greps i december 2017, två personer som anklagas för ha planerat bilbomben och en chaufför. Yorgen Fenech greps i november. Han pekade ut den maltesiska regeringens stabschef **Keith Schembri** som ansvarig för mordet. Schembri greps den 26 november men släpptes två dagar senare. Den 20 november inleddes protester i huvudstaden Valletta och andra städer med krav på premiärministerns avgång efter de nya uppgifterna om mordet. Tiotusentals har deltagit och har också kritise-

rat korruption och bristen på åtgärder mot pengatvätt.

RESULTAT: Premiärminister **Joseph Muscat** sade den 1 december att han ska avgå i januari när Labour-partiet har utsett en ny ledare. Demonstranterna kräver att han avgår omedelbart.

REAKTIONER: En delegation från Europaparlamentet skickades till Malta 2-4 december. I sin rapport uttryckte de oro för att Muscat sitter kvar då det kan försvåra brottsutredningen. EU-kommissionen uppmanades att inleda en dialog med Maltas regering om rättssäkerhet. Delegationen uttryckte också oro för att journalister trakasseras och att mötesfriheten hindras.

ARRESTERINGAR
Moskva 27 juli.
FOTO: ILYA VARLAMOV / WIKIMEDIA

RYSSLAND: KRAV PÅ FRIA VAL

ORSAK: Inför lokalvalet i Moskva den 8 september hävdade oppositionen att myndigheterna försökte stoppa en rad kandidater från att ställa upp i valet. När myndigheterna vägrade tillåta demonstrationer ökade protesterna i styrka. Den 27 juli greps 1 373 personer för att ha deltagit i olaglig sammankomst. Även oberoende kandidater greps under sommaren.

VAD HÄNDE: Talrika demonstrationer hölls under sommaren, vid enstaka tillfällen med tillåtelse från myndigheterna. Oftast gavs dock inget tillstånd. Människor fortsatte att samlas, ibland samtidigt på en rad olika platser, för att protestera mot begränsningarna vid lokalvalet. Kravallpolis ingrep ibland med hårdhänta metoder och deltagare greps. Demonstrationerna beskrevs som de största sedan 2012 med som mest 50 000

deltagare. Totalt greps omkring 3 000 personer.

RESULTAT: Vid lokalvalet i Moskva röstade bara cirka 20 procent. **Vladimir Putins** parti Enade Ryssland gick kraftigt tillbaka, från 40 till 24 av de 45 platserna i stadsduman. Kommunistpartiet gick kraftigt framåt, liksom liberala Yabloko och socialdemokratiska Ett rättvist Ryssland.

Rättegångar mot demonstranter, som bland annat anklagas för upplopp, har fortsatt under hösten och fängelsestraff på mellan två och fem års fängelse har utdömts.

REAKTIONER: EU och Europarådet fördömde polisens agerande och massgripandena. Amnesty riktade upprepade gånger skarp kritik mot myndigheternas användande av våld och massgripanden och kritiserade rättegångarna.

GEORGIEN: PARLAMENTET BELÄGRAT

ORSAK: Den 14 november röstade parlamentet i Georgien ner ett förslag om att ändra i landets författning och införa ett proportionellt valsystem. Sverige är ett av många länder som har ett sådant system. Det styrande partiet "Georgisk dröm" ville behålla det nuvarande systemet där proportionellt valsystem blandas med enpersons valkretsar. Oppositionen anser att detta gynnar det styrande partiet och krävde nyval och regeringens avgång. Demonstrationerna startade den 18 november.

VAD HÄNDE: Stora demonstrationer har hållits utanför parlamentet i Tbilisi med upp till 20 000 deltagare. Vid flera tillfällen försökte demonstranterna blockera ingångarna till parlamentet för att hindra ledamöter att ta sig in. Polisen använde vattenkanoner och grep demonstranter.

RESULTAT: Protesterna spred sig också till andra städer i Georgien. Det politiska dödlaget består.

REAKTIONER: Amnesty uppmanade den 27 november myndigheterna att respektera rätten till fredliga demonstrationer och kritiserade onödigt användande av vattenkanoner. Den 17 november uppmanade EU och USA regeringen, politiska partier och civilsamhället att inleda en "lugn och respektfull dialog" för att lösa krisen.

ATTACK. Polisen använder vattenkanoner utanför parlamentet i Tbilisi den 18 november.

FOTO: SKÄRMDUMP FRÅN YOUTUBE (FILM FRÅN RFE/RL)

HÅRDA STRAFF

Den 14 oktober dömdes nio katalanska ledare av Spaniens Högsta domstol till fängelse mellan nio och 13 år för att ha organiserat folkomröstningen i Katalonien hösten 2017.

TEXT: EMMA SOFIA DEDORSON

Den 1 oktober 2017 ringlade köer utanför skolor och andra byggnader som tjänade som vallokaler i Katalonien. Gamla och unga stod i kö – de allra flesta för att rösta ja på frågan: "Vill du att Katalonien skall vara en självständig stat, i form av en republik? Ja/Nej" Att 90 procent röstade ja berodde på att många som skulle ha röstat nej även var emot omröstningen – som inte var auktoriserad. Ändå deltog nästan 2,3 miljoner väljare, cirka 42 procent av de röstberättigade katalanerna.

Utanför en grundskola i kvarteret Eixample i Barcelona stod två poliser ur katalanska polisstyrkan Mossos d'Esquadr. De gjorde ingenting för att förhindra omröstningen trots att de fått order om det. Och jag frågade varför. De kunde inte uttala sig under eget namn.

– De har satt oss i en omöjlig sits. Vi är här för att se till att lagen följs men samtidigt är det våra vänner och vår familj som gör detta.

I stället spelades en slags teater. Den

katalanska polisen frågade: Har ni några valurnor här? Organisatörerna svarade nej. Och så lät de dem hållas.

Annat var det med spansk nationell polis. När de kom till skolan så stängde organisatörerna portarna och gömde valurnorna. Under tiden slog polisen sig in, krossade rutorna och slet undan människorna i köerna med våld.

Amnesty International fördömde våldet i ett uttalande den 3 oktober 2017. – I åtskilliga fall använde den nationella polisen och civilgardet överdrivet och onödigt våld och det farliga användandet av utrustning för att stävja kravaller gjorde att hundratals fredliga demonstranter skadades, sade *John Dalhuisen*, Amnestys dåvarande Europachef.

I likhet med tidigare protester och demonstrationer organiserades omröstningen den 1 oktober 2017 och protesterna mot polisvåldet av de civila organisationerna ANC (Assemblea Nacional de Catalunya) och Òmnium Cultural. Två av de nu dömda ledarna, *Jordi Sánchez*, ordförande för ANC, och *Jordi Cuixart*,

ordförande för Òmnium Cultural dömdes till nio års fängelse vardera.

Amnesty, som följt hela rättegången, anser inte att Jordi Sánchez och Jordi Cuixart är samvetsfångar, men att brottsrubriceringen "uppvigling" och straffet är orimligt och kräver att de omedelbart frigges.

Inom självständighetsrörelsen har de fängslade politiska ledarna samt politiker i exil som den före regionpresidenten *Carles Puigdemont*, som lever i Belgien, fått martyrstatus som politiska fångar. Allra särskilt gäller detta "Els Jordis" – de två vid namn Jordi. Så vill inte Amnesty uttrycka sig utan menar att det visst kan finnas juridiskt stöd för åtal – men att lagar och brottsrubriceringar och inte minst straffskalan måste förtydligas för att inte det katalanska civilsamhället ska försvagas vad gäller frågor om yttrandefrihet och demonstrationsrätt.

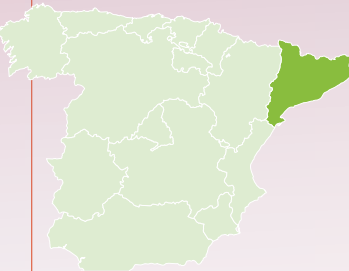
Enorma fredliga demonstrationer har organiserats på Kataloniens nationaldag 11 september under många år. Man har demonstrerat för självstän-

dighet men också större självbestämmande utan separation. Som år 2010 då den nya regionförfattningen gav regionen Katalonien större självbestämmande – något som hade röstats igenom regionalt och sedan godkänts av spanska regeringen – ogiltigförklarades i spanska konstitutionsdomstolen.

När fängelsedomarna föll den 14 oktober i år fick protesterna en annan karaktär – där fanns även inslag av skadegörelse och våld. Tusentals marscherade till Barcelonas flygplats El Prat för att ockupera den. Polisen slog med batonger och sköt med gummikulor. Bilar och barrikader sattes i brand och poliskontor attackerades. Det stora flertalet demonstranter var dock fortfarande fredliga.

Demonstrationerna organiserades nu via en app som kallas Tsunami democràtic – den demokratiska tsunamin. För att få tillgång till appen måste man skanna av en annans användares QR-kod. "Ingen" enskild ligger bakom utan "vi är alla droppar i den demokratiska Tsunamin", heter det. Detta för att inga fler ledare ska kunna fängslas.

Protesterna i Katalonien lär fortsätta. ■■■

KATALONIEN

HUVUDSTAD:
Barcelona.

POLITIK: Under den spanska republiken hade Katalonien autonomi men efter Francos seger i inbördeskriget 1939 förtrycktes den katalanska kulturen. Efter Francos död 1975 återinfördes demokrati i Spanien och 1979 fick Katalonien återigen autonomi. Det senaste årtiondet har krav på självständighet växt och 1 oktober 2017 genomfördes en icke sanktionerad folkomröstning. Den 27 oktober 2017 röstade regionparlamentet igenom en självständighetsförklaring. Ledarna greps eller gick i exil.

YTA:
32 108 km² (Sverige: 449 964 km²).

BEFOLKNING:
7,5 miljoner.

Afrika/Mellanöstern

LIBANON: DRÖMMEN OM ETT NYTT SYSTEM

ORSAK: Den 17 oktober inleddes protester i Libanon. Utlösande faktor var förslag om skatt på bensen, tobak och telefonsamtal via appar som Whats App. Snart hade protesterna växt och handlade om hela det libanesiska samhällssystemet. Regeringen fördömdes för att inte kunna tillgodose de mest grundläggande behoven. Bakom protesterna låg det civila samhället och snart samlades tiotusentals människor som också ifrågasatte grundvalen för det politiska systemet, 1943 års avtal. I denna nationalpakt bestämdes om en maktindelning mellan Libanons religiösa och etniska grupper som fortfarande gäller.

VAD HÄNDE: Protesterna samlade allt fler runt om i Libanon och deltagarna betonade att kraven gick över de sekteristiska gränserna som annars delar landet. Vid några tillfällen attackerades politiska partiers högkvarter och sammanstötningar har förekommit med säkerhetsstyrkor. Det uppskattas att sju personer har dödats. Demonstranter har också angripits av medlemmar från Shiamuslimska Hizbollah och Amal.

RESULTAT: Premiärminister **Saad Hariri** har sagt att han ska avgå men demonstrationer och strejker fortsätter.

REAKTIONER: Den 29 november varnade Amnesty för att militären och säkerhetsstyrkor godtyckligt griper fredliga demonstranter och att tortyr förekommer.

DAG EFTER DAG. Staden Tripoli blev ett centrum för protesterna.

FOTO: KAEPORA/WIKIMEDIA

SUDAN: REVOLUTIONEN SOM SEGRADE

ORSAK: Den 19 december 2018 inleddes demonstrationer runt om i landet i protest mot höjda priser. Protesterna utvidgades snart till krav på att **Omar al-Bashir** skulle avgå. Presidenten hade styrt Sudan sedan 1989. I spetsen för protesterna stod fackföreningar.

VAD HÄNDE: Den 11 april meddelade militären att Omar al-Bashir hade störtats och att ett militärråd hade tagit över. Protesterna fortsatte med krav på en övergångsregering. Den 3 juni kom massakern i i huvudstaden Khartoum då 128 personer dödades av specialstyrkan RSF, som leds av **Hamdan Dagalo**. Styrkan har sina rötter i janjawid, som anklagades för grova brott under kriget i Darfur. Efter massakern proklamerades generalstrejk.

RESULTAT: Den 5 juli slöts ett avtal mellan oppositionen, samlad i FFC, Styrkorna för frihet och förändring, och militärrådet. Under en period på 39 månader ska Sudan styras av en övergångsregering som ska förbereda val. En fredsprocess ska inledas för att få ett slut på våpnade

konflikter som pågår. I oktober ingick vapenvila med en rad grupper.

Omar al-Bashir har ställts inför rätta för korruption och pengatvätt.

Den 5 november meddelade FFC och övergångsregeringens premiärminister **Abdalla Hamdok** att Omar al-Bashir efter rättegången ska överlämnas till ICC, Internationella brottmålsdomstolen i Haag som hade efterlyst honom för bland annat folkmord i Darfur 2003–2004.

REAKTIONER: Amnesty välkomnade den 5 juli avtalet om en övergångsregering men krävde att RSF berövas all makt och att de ansvariga för våldet mot demonstranterna åtalas. Amnesty har också krävt att Omar al-Bashir överlämnas till ICC. Den 21 oktober välkomnade Amnesty beskedet om vapenvila i drabbade delstater.

SYMBOL: Den unga studenten **Alaa Salah** blev en symbol för revolutionen i Sudan våren 2019.

FOTO: WIKIMEDIA

IRAK: MOT IRANS INFLYTANDE

ORSAK: Protesterna startade den 1 oktober genom uppmaningar på sociala medier och riktade sig mot 16 år av korruption, bristande service och hög arbetslöshet. Snart krävdes regeringens avgång och vid protesterna krävdes också ett stopp för Irans inflytande i Irak.

VAD HÄNDE: På Tahrir-torget i huvudstaden Bagdad har protesterna fortsatt vecka efter vecka och det har utvecklats en alternativ kultur riktad mot de styrande. I andra delar av Irak har demonstranter drabbat samman med säkerhetsstyrkor som anklagas för ett urskillningslöst skjutande. De iranska konsulatet i Najaf och Karbala har bränts ned av uppretade folkmassor.

Minst 400 personer beräknas ha dödats och 19 000 ha skadats. Iransk milis har uppgetts ha deltagit i attacker mot protester.

Den 6 december uppgav ögonvittnen att minst 20 personer dödades och 130 sårades när en stor grupp beväpnade män öppnade eld mot ett demonstrantläger på Khilani-torget. Minst 13 personer knivhöggs också på Tahrir-torget.

RESULTAT: Premiärminister **Adel Abdul-Mahdi** meddelade den 29 november att han och regeringen avgår.

REAKTIONER: Amnesty har fördömt säkerhetsstyrkornas användning av våld. I samband med attacken den 6 december samlade Amnesty vittnesmål och organisationen krävde att myndigheterna utreder blodbadet. FN:s Iraksändebud **Jeanine Hennis-Flasschaert** sade den 3 december att det inte finns några ursäkter för att döda och skada fredliga demonstranter.

IRAN: REGIMEN KROSSADE PROTESTERNA

ORSAK: Den 15 november meddelades att bränslepriserna skulle fördubblas. Protester utbröt i huvudstaden Teheran och spreds snabbt till minst 21 städer.

VAD HÄNDE: Protesterna, som var fredliga, möttes med våld från säkerhetsstyrkorna och den paramilitära milisen Basij. Snart handlade kraven om missnöje med den islamiska republiken och dess högste ledare, ayatollah **Ali Khamenei**. Internet stängdes ned och internationella medier har haft begränsad insyn. Protesterna blev allt våldsammare och regeringen har rapporterat att många bankkontor, flera religiösa center och militärbaser har attackerats.

Amnesty hävdar att vid ett tillfälle användes en helikopter för att beskjuta demonstranter. Det har också uppgetts att anhängare till döda har hotats.

RESULTAT: Krisen i november har beskrivits som den allvarligaste sedan den islamiska republiken grundades 1979. Amnesty, som inte har varit på plats i Iran, har analyserat videofilmer och pratat med ögonvittnen och kom den 4 december fram till att minst 208 personer har dödats. USA uppgar att det ska handla om 1 000 dödade. Den 4 december sade Irans president **Hassan Rouhani** att "oskyldiga och obehäpnade" personer som har gripits bör friges.

Den 8 december meddelade parlamentsledamoten **Parvaneh Salashshouri**, som leder kvinnofraktionerna i majlis, att hon inte ställer upp i valet i februari i protest mot det som hände i november.

REAKTIONER: FN:s människorättschef **Michelle Bachelet** sade den 6 december att minst 7 000 personer har gripits och hon var extremt oroad över de iranska myndigheternas brist på öppenhet om vad som har hänt.

Amnesty kritiserade den 25 november det internationella samfundet för att ha varit för milda i sin kritik mot den iranska regeringens obehöriga våldsanvändning.

PROTESTCENTRUM. Tahrir-torget i Bagdad den 2 november.

FOTO: XEQUALS/WIKIMEDIA

PARLAMENTET SADE NEJ TILL ABORTFÖRSLAG

SLOVAKIEN. Den 5 december fick ett förslag om inskränkningar i aborträtten inte tillräcklig majoritet då endast 59 av de 150 ledamöterna röstade för. Lagförslaget från tre ledamöter från det högerextrema partiet SNS skulle innebära att flickor och kvinnor tvingas att genomgå ultraljudsundersökningar, exponeras för bilder av embryot/fostret och om möjligt lyssna på hjärtljud innan de tillåts göra abort.

Amnesty ansåg att lagförslaget skulle innebära en förnedrande behandling för den som vill göra abort.

– Dagens omröstning är en seger för kvinnor och reproduktiva rättigheter, sade **Monica**

Costa Riba, kampanjledare för kvinnors rättigheter på Amnesty International.

Den 18 november skrev 30 organisationer, däribland Amnesty, Human Rights Watch, IPPF, Internationella Juristkommissionen och RFSU, till de slovakiska parlamentsledamöterna och uppmanade dem att rösta nej.

Den 23 september deltog cirka 50 000 personer i en ”Marsch för livet” i huvudstaden Bratislava, organiserad av katolska kyrkan med krav på totalförbud för abort. I oktober röstades fyra lagförslag i abortfrågan ned i parlamentet.

Parlamentet kommer nu upplösas inför det val som ska hållas i mars 2020. **||||**

”Det är omöjligt”

Två ledamöter i Ohios delstatskongress lade den 29 november fram ett lagförslag om att läkare ska rädda embryon i utomkvedshavandeskap genom att implantera dem i kvinnors livmodrar. En läkare som vägrar ska kunna straffas med livstids fängelse eller döden. 19 av 99 ledamöter stödjde förslaget. Gynekologen **David Hackney** konstaterade enligt The Guardian att ingreppet är omöjligt. ”Vi kommer alla hamna i fängelse” var hans slutsats.

ÅKLAGAREN YRKAR PÅ 15 ÅRS FÄNGELSE

TURKIET. Den 27 november yrkade åklagaren på fängelsestraff på upp till 15 år för Taner Kılıç, Amnestys hedersordförande i Turkiet, İdil Eser, tidigare Amnestychef i Turkiet och fyra andra människorättsförsvarare. De anklagas för terroristbrott. När det gäller de sex andra åtalade, däribland den svenske konsulten Ali Gharavi, yrkade åklagaren på frikännande dom då bevis saknas. Amnesty anser att alla elva åtalats för sitt arbete för mänskliga rättigheter

och kräver att samtliga frikänns. Nästa rättegångsdatum blir 19 februari 2020. **||||**

FRI. İdil Eser (till vänster) när hon släpptes ur häkte 2017.

FOTO: AI

FOTO: SANJEEV GUPTA/JEPA/TT

35 ÅR. Den 3 december samlades demonstranter i Bhopal för att uppmärksamma 35-årsdagen av gasolyckan.

Bhopal – en pågående katastrof

INDIEN. I Bhopal, i den indiska delstaten Madhya Pradesh, sover folk gott natten till den 3 december 1984. I Union Carbides fabrik läcker vatten in i en tank där över 40 ton metylisocyanat (MIC), som används vid framställningen av insektsbekämpningsmedel, förvaras. Det startar en kemisk reaktion som leder till att ett stort, giftigt gasmoln börjar sprida sig över de fattiga bostadsområdena närmast fabriken. Mellan 7 000 och 10 000 personer dör de tre första dagarna.

Idag uppskattas att över 20 000 personer har dött till följd av katastrofen och omkring 150 000 människor lider av kroniska sjukdomar och allvarliga hälsoproblem.

– Dessutom har tiotusentals barn till föräldrar som utsatts för gasen drabbats av störningar gällande tillväxt och den mentala

utvecklingen, samt fötts med missbildningar, säger **Satinath Sarangi**.

För Sathinath Sarangi är svaret på frågan vem som är ansvarig för katastrofen solklart:

– Union Carbide. De använde medvetet sämre konstruktionsmaterial och färre säkerhetssystem i fabriken i Bhopal än på fabriken i USA för att spara pengar. De valde också att lägga fabriken mitt i ett tätbefolkat område.

Då gasolyckan inträffade bodde **Nousheen Khans** föräldrar fem kilometer från fabriken. Själv var hon inte född än. Nousheen Khan berättar att många av hennes familjemedlemmar och släktingar har drabbats av svåra hälsobesvär.

– Vissa har dött i förtid, andra har fått cancer, högt blodtryck och diabetes. Själv fick jag tidigare i år reda på att jag har

hjärtproblem, säger hon.

Inför 35-årsdagen av katastrofen har paraplyorganisationen International Campaign for Justice in Bhopal, ICJB, där både Satinath Sarangi och Nousheen Khan är verksamma, tagit fram ett manifest där man bland annat kräver att Union Carbide/Dow Chemical/Dow Inc. kompenserar Bhopalöverlevarna, att de ansvariga ställs till svars och att omfattningen och typen av kontaminering utreds och att området saneras.

På grund av ägarföretagets agerande har svenska Amnesty lanserat en kampanj i ett försök att få svenska storbanker som investerar i Dow Chemical/Dow Inc. att sätta press på företaget. **||||**

VERA HÄGGBLOM

Fotnot: Intervjun gjordes via telefon vid ett Sverigebesök.

KUMI NAIDOO AVGÅR AV HÄLSOSKÄL

DEN 5 DECEMBER meddelade Amnesty Internationals internationelle generalsekreterare **Kumi Naidoo** att han avgår med omedelbar verkan. Den biträdande generalsekreteraren **Julie Verhaar** kommer överta hans arbetsuppgifter men Kumi Naidoo kommer slutföra vissa åtaganden under december och kommer sedan bli sjukskriven från januari i väntan på att en ny generalsekreterare rekryteras.

– Det är med tungt hjärta jag har fattat beslutet att avgå, sade Kumi Naidoo. Jag har länge ansett att Amnesty International är en av mänsklighetens mest betydelsefulla tillgångar. Det har varit ett stort privilegium att ha fått arbeta med engagerad personal och frivilliga på internationella sekretariatet liksom med sektionerna. Jag har inspirerats av det viktiga och modiga arbete som görs av vår rörelse. Men av hälsoskäl så har jag inget annat val än att ta detta smärtsamma beslut och avgå.

– Vi har motvilligt tvingats acceptera Kumis avgång, sade **Sarah Beamish**, ordförande för Amnesty Internationals internationella styrelse. Under hans period som generalsekreterare har han visat sant ledarskap i vårt arbete för att utforma vår nästa globala strategi.

Kumi Naidoo föddes 1965 i Sydafrika och deltog i kampen mot apartheid. 2009–2015 var han chef för Greenpeace. I augusti 2018 tillträdde han posten som generalsekreterare för Amnesty International. **||||**

AVGÅR. Kumi Naidoo.

FOTO: FRAN MONKS/AI

BARNENS SKOLGÅNG HOTAS

I Västafrika drabbas barnens skolgång när väpnade jihadistgrupper ökar sina attacker och allt fler människor blir internflyktingar. Amnesty Press har besökt norra Burkina Faso där 200 000 barn nu beräknas stå utan skolgång.

TEXT: JOHN PALM FOTO: MALIN PALM

äraren Soumaila Sawadogo glömmer aldrig telefonsamtalet från sin kollega Dienderé Sawadogo på eftermiddagen den 5 april i år.

– De var nyss här, nu är de på väg till er! Soumaila Sawadogo hann springa ut för att varna eleverna som spelade fotboll på skolgården strax utanför staden Barsalogho i norra Burkina Faso. Några minuter senare blev han och hans kollegor omringade av tio maskerade och tungt beväpnade män som anlade på motorcyklar.

– De sade att de inte vill döda oss men att det från och med nu enbart är tillåtet att undervisa islams läror. Sedan gav de oss 72 timmar att lämna området om vi ville leva,

säger Soumaila Sawadogo. De dagarna innan vi kunde ta oss därifrån är de värsta i mitt liv.

Soumaila Sawadogo och Dienderé Sawadogo hör till den närmare halv miljon burkinier som det senaste året flytt sina hem.

Enbart i staden Kaya i centrala Burkina Faso, där vi träffar de båda lärarna, befinner sig närmare 50 000 internflyktingar. De som har flytt hit bor hos värdfamiljer som i de flesta fall hade ont om plats redan innan.

Andra har inkvarterats i tidigare tomma hus där det nu kan bo ett 40-tal personer på några tiotals kvadratmeter.

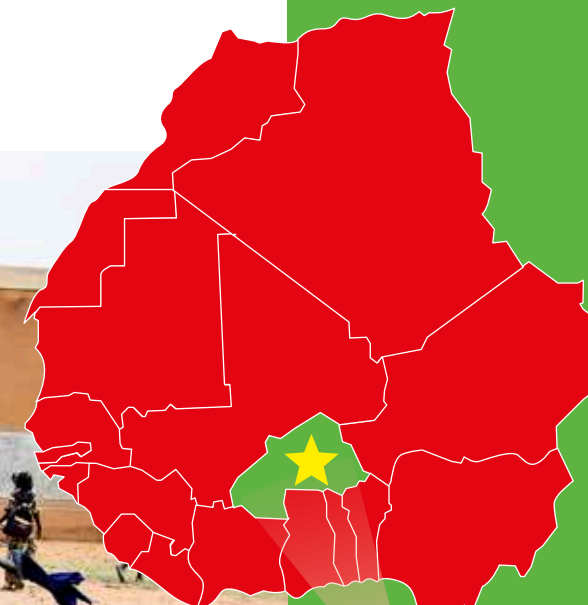
ÖVAR. I byar runt Kaya har skolbarn börjat öva inför potentiella attacker från jihadistgrupperna, bland annat genom att slänga sig på golvet för att ta skydd.

Burkina Faso, ett kustlöst land på gränsen till ökenområdet Sahel i Västafrika, har sedan självständigheten 1960 varit förskonat från större konflikter. Fram tills nu. Redan år 2015 började jihadistgrupper, som sedan början av 2010-talet agerat över stora områden i grannländerna Niger och Mali, ta sig över landets norra gränser.

Under 2019 har konflikten exploderat med hundratals attacker i landet. I Mali finns ett franskt anti-terrorförband och FN-insatsen MINUSMA med bland annat 250 svenska soldater. I Burkina Faso står landets underutvecklade armé ensam och oförmögen att hantera de väpnade jihadisterna.

HOTADES. Soumaila Sawadogo och Dienderé Sawadogo är lärarkollegor och nära vänner som båda tvingats fly efter att ha blivit hotade av jihadisterna i sina skolor mindre än tio mil norr om Kaya.

BURKINA FASO

HUVUDSTAD:
Ouagadougou.

POLITIK:

Självständigt från Frankrike under namnet Övre Volta 1960. Under Thomas Sankaras presidentperiod döptes landet om till Burkina Faso 1984. Sankara dödades i en kupp 1987 och en period av auktoritärt styre och militärkupper följde. År 2015 valdes Roch Marc Christian Kaboré från socialdemokratiska MPP, Folkets rörelse för framsteg, till president.

BEFOLKNING:
20,1 miljoner

YTA:

274 200 km²
(Sverige:
449 964 km²).

FLYDDE. 12-årige Lassané Sawadogo såg en man dö och gick till fots i tre dagar efter att jihadistgrupperna attackerade hans by. Redan en vecka innan dess hade hans lokala skola stängt på grund av hot.

VARDAG. Under en franskalektion i skolan Ecole Kouimkouli låter läraren Felicité Sawadogo barnen öva hälsningsfraser mot varandra.

FOLKGRUPPER

FRANSKA ÄR DET officiella språket i Burkina Faso. Befolkningen tillhör ett stort antal folkgrupper som talar olika språk. Största gruppen är mossi, som utgör 40 procent av invånarna. Bland andra större grupper finns fulani-folket, cirka tio procent, som också finns i andra delar av Väst- och Centralafrika.

Omkring 60 procent av invånarna är muslimer medan 19 procent är katoliker och fyra procent är med i protestantiska kyrkor. Drygt 15 procent tillhör traditionella religioner.

Byar och samhällen attackerats mitt på ljusa dagen, stora områden har övergivits av staten och mer eller mindre tömts på civilbefolkning. Konfliktlinjen flyttas ständigt längre söderut. En del hjälporganisationer har av säkerhetsskäl nyligen flyttat sin personal söderut till Kaya, en stad belägen bara tio mil från huvudstaden Ouagadougou.

Det senaste året har Burkina Faso även sällat sig till skaran länder där barns utbildning är hotad. Enligt rapporten "Utbildning under hot" från FN:s barnfond Unicef är just nu 1,9 miljoner barn utan skolgång i Väst- och Centralafrika.

I Burkina Faso har närmare 2 000 skolor tvingats stänga på grund av direkta eller indirekta hot från jihadistgrupper som motsätter sig den sekulära utbildning som skolorna bedriver. Över 6 000 lärare har likt Soumaila Sawadogo och Dienderé Sawadogo tvingats fly från sina arbeten och 200 000 barn har berövats möjligheter till utbildning.

Två av de barn som flytt från sina hembyar i norra Burkina Faso är fjortonåriga Oumouratou Ouedrago och tolvåriga Lassané Sawadogo. De är dock några av få internflyktingar i Kaya som har lyckats få en plats i en lokal skola. Nu sitter de inklämda bland sina nya klasskamrater på de överfulla bänkraderna i Ecole Kougrin Louga A.

Det är deras tredje dag i sin nya skola i

en ny stad. De rör sig försiktigt och talar med låga röster, som för att inte väcka uppmärksamhet.

I Kaya är det mycket som är nytt: som att vatten kommer ur en kran och att husen är byggda ovanpå varandra vilket inte var fallet med de små traditionella husen i hembyn, förklarar Oumouratou Ouédraogo.

Lassané Sawadogo är van att bo tillsammans med hela släkten och vid att dagligen ha ett hundratal personer omkring sig. En livsstil och trygghet som slogs i spillror en dag i våras när byn attackerades.

Alla flydde i panik utan chans att ta med vare sig viktiga saker eller hålla reda på familjemedlemmar. Medan han sprang såg Lassané en man ligga död på marken och befann sig

sedan ensam på flykt genom öknen.

– Jag var så rädd och ensam men när vi hittade varandra och var tillsammans kände jag stor lycka. Vi vandrade i tre dagar och gick från hus till hus för att få något att äta. Vissa hjälpte oss, säger Lassané Sawadogo.

I Kaya har familjen åter splittrats, Lassané Sawadogo bor bara tillsammans med sina syskon. Men han är glad över att ha fått börja skolan.

– Jag började bli uttråkad, säger han.

Oumouratou Ouedrago håller med, trots nervositeten inför att börja i ny skola i en annorlunda miljö.

– Jag var rädd innan men redan första dagen fick jag flera nya vänner, säger hon och ler för första gången under samtalet.

Men Lassané och Oumouratou är undantag. Bara i Kaya finns tusentals unga internflyktingar som väntar på att kunna återuppta sin skolgång.

Anne Vincent, chef för Unicef i Burkina Faso, menar att skolgång för barn måste ges prioritet i den pågående flyktkatastrofen. Barn som inte har en skola att gå till löper större risk att bli bortgifta, exploaterade eller radikaliserade.

Även Ioli Kimyaci, flyktningorganet UNHCR:s representant i landet är orolig för följderna:

– Redan innan konflikten var mindre än 50 procent av Burkina Fasos befolkning läs-

OROAD. Rektor Idrissa Sawadogos skola har redan klasser med uppemot 135 elever. Nu ska han göra plats för ytterligare flera hundra barn som flytt till Kaya.

HEMUNDERVISNING. Nassiratou Dialla är ett av omkring 200 000 barn i Burkina Faso som efter hot och våld från jihadisterna inte har någon skola att gå till. Här får hon hemundervisning av sin morbror, läraren Soumaila Sawadogo.

En halv miljon på flykt

Situationen i Burkina Faso har förvärrats de senaste veckorna och FN varnar för en hotande humanitär kris.

TEXT: ULF B ANDERSSON

Den 1 december dödades 14 personer när en protestantisk kyrka i staden Hantoukoura nära gränsen till Niger angreps under pågående högmässa. President Roch Marc Christian Kaboré fördömde "den barbariska attacken". Den 13 oktober dödades 13 muslimer i staden Salmossi vid gränsen mot Mali när beväpnade män började skjuta mitt under bönen i en moské.

Även det kanadensiska guldforetaget Semafo har angripits. Fem bussar med gruvarbetare med militär eskort var den 7 november på väg till gruvan i Boungou. En väpnad grupp gick till attack och minst 39 personer dödades och över 60 skadades.

I augusti dödades 24 soldater vid en attack i byn Koutougou som Islamiska staten, IS, tog på sig ansvaret för.

Antalet internflyktingar i Burkina Faso ökar snabbt och enligt FN:s flyktingorgan UNHCR kan antalet nå 650 000 personer vid årsskiftet. I mitten av november varnade flera FN-organ för att matbrist och undernäring hotar allt fler.

Regeringsarmén har också anklagats för massmord på unga män som misstänks vara jihadisterna.

De olika jihadistgruppernas verksamhet i Burkina Faso har förändrats, sade *Jesper Bjarnesen*, Västafrikaforskare, i en intervju på Nordiska Afrikainstitutets hemsida den 5 december:

– Tidigare utfördes spektakulära attacker mot den burkinska staten eller utländska intressen och organisationerna tog snabbt på sig ansvaret för attackerna. Nu är det istället den vanliga befolkningen i norr som i ökad utsträckning är måltavlan. Väpnade grupper går in i byar för att få tillgångar, rekrytera soldater och stjäla boskap eller egendom.

Bland de största jihadistgrupperna finns Nusrat al-Islam (JNIM) och Ansarul ul Islam, som båda är allierade med al-Qaida, samt Islamiska staten, IS. ■■■

och skrivkunnig. Om de här barnen inte kan gå tillbaka till skolan snart kan det bli en förlorad generation.

Den burkinska regeringen har utfärdat dekret om att skolor måste ta emot flyktingbarn. Det är dock lättare sagt än gjort i ett av världens fattigaste länder där de militära utgifterna just skjutit i höjden och där FN-organen hittills fått in omkring en tredjedel av de cirka två miljarder kronor som de behöver för att möta de akuta behoven hos den konflikttrabbade befolkningen.

Det är sista lektionen innan lunch när vi tittar in i de dörr- och fönsterlösa klassrummen på Ecole Kouimkouli i Kaya. Där inne sitter barnen hopklämda på smala bänkar i täta rader.

De som får plats vill säga.

I flera av klassrummen sitter uppemot 20 elever på golvet, så nära den gröna griffeltavlan att de måste rikta nackar och blickar nästan rakt upp i luften för att kunna se vad som står på den.

– Vi brukar rotera var tredje dag för att inte samma elever ska sitta där varje dag, förklarar rektor *Idrissa Sawadogo* och får en bekymrad rynka i pannan.

Han rabblar statistiken från sina olika klassrum: 110 förstaklassare, 87 barn i tvåan, 135 i fyran. Han pekar stolt på ett diplom på väggen som intygar att eleverna, trots förutsättningarna, gjort höga

resultat på de nationella proven.

– Det är inte lätt att lära sig skriva om man sitter så tätt intill sina klasskamrater att man inte kan röra sina armar. Men alla, både lärare och elever, gör sitt yttersta varje dag, säger han.

Idrissa Sawadogo har länge bett om både fler lärare och större utrymmen. Som minimum skulle han vilja halvera antalet elever per klass. Nu ska skolan istället växa med hundratals nya flyktingelever utöver de nästan 700 han redan har.

– Hur ska vi göra? Vi skulle behöva utvärdera varje ny elev för att hitta rätt nivå. Och sedan då; ska vi fokusera på de elever som det går bra för eller på de som är svaga och kanske missat flera månaders skolgång? Vi har inte fått några riktlinjer och jag är mycket orolig för hur det ska gå med barnens utbildning, säger han med sorgsna ögon.

– Det jag säger nu kommer från djupet av mitt hjärta: vi behöver verkligen hjälp.

V i möter lärarna Soumaila Sawadogo och Dienderé Sawadogo igen. De skulle gärna hjälpa skolorna i Kaya men väntar ännu på nya order från

staten. Hemma hos Soumaila Sawadogo träffar vi hans tioåriga systerdotter Nassiratou Dialla, ett av de tusentals barn som står utan skola i Kaya.

Hon har köpt allt hon behöver: en blå skolryggsäck, ett anteckningsblock och en krittavla. Allt finns, utom en plats i en ny skola. Tur i oturen är att hon kan få hemundervisning av sin morbror Soumaila Sawadogo.

Han ritar upp matematiktal direkt på den ljusgrå cementväggen medan tioåringen sitter på en låg pall på marken böjd över sitt anteckningsblock.

Både Soumaila Sawadogo och Dienderé Sawadogo har svårt att helt ta in den situation de hamnat i, och den livsfara de var i när jihadistgrupperna kom till deras skolor.

– För ett år sedan var vi tillsammans med alla vår kollegor och umgicks efter arbetet. Vi kunde aldrig tro att det skulle gå så här snabbt, säger Soumaila Sawadogo.

– Föräldrarna till våra tidigare elever ringer och frågar hur det ska gå med deras barns utbildning. Jag vet inte vad jag ska säga till dem, säger Dienderé Sawadogo. ■■■

Omkring
40

procent av befolkningen i Burkina Faso lever under fattigdomsnivån. Cirka

80

procent arbetar inom jordbruket. Nästan

80

procent av exporten utgörs av mineraler och guldfyndigheter har bidragit till en ekonomisk tillväxt som nu hotas av säkerhetsläget.

"NÄMN INTE AMNESTY OCH HRW"

UNGERN. Den 29 november rapporterade den ungerska dagstidningen Nepszava att den statskontrollerade ungerska nyhetsbyrån MTVA, som är en del av public service-företaget i Ungern, har beordrat sin personal att inte nämna uttalanden från Amnesty International

och Human Rights Watch. – Det är skandalöst att ungerska statliga medier ska censurera den viktiga information som Amnesty International och Human Rights Watch publicerar. Detta är ytterligare ett slag mot mediefriheten i Ungern, sade **Dávid Vig**, Amnestys chef i Ungern. **||||**

"Bara normala får jobb"

När indonesiska myndigheter går ut med jobbannonser så påpekas att de som söker inte ska "vara utvecklingsstörda eller visa böjelser i sin sexuella läggning eller beteende". En talesperson för Justitiekanslern i Indonesien sade till tidningen Kompas att de bara vill ha "de normala" som sökande. Amnesty i Indonesien kräver stopp för diskrimineringen.

DUBBELT PRIS FÖR ILHAM TOHTI

KINA. Den fängslade uiguren **Ilham Tohti** fick i oktober Václav Havel-priset, uppkallat efter Tjeckoslovakiens förre president, av Europarådets parlamentariska församling. Den 18 december kommer även Europaparlamentet dela ut sitt Sacharov-pris, uppkallat efter den sovjetiske dissidenten **Andrej Sacharov**, till Ilham Tohti. – Genom att ge priset till Ilham Tohti vill vi med kraft uppmana den kinesiska regeringen att frige Tohti och vi kräver att

minoriteters rättigheter respekteras i Kina, sade **David Sassoli**, Europaparlamentets ordförande när pristagaren tillkännagavs.

Ilham Tohti är ekonom och grundade 2006 "Uyghur Online", ett nätforum för diskussion om sociala frågor. Han har arbetat för att Xinjiangs autonomi ska respekteras och har förespråkat förståelse mellan uigurer och han-kineser, som i stort antal har flyttat in i Xinjiang.

År 2014 ställdes han inför rätta. Efter en rättegång på två dagar i folkdomstolen i Xinjiangs huvudstad Ürümqi dömdes han till livstids fängelse för "separatism". Amnesty International dömde ut rättegången som en "skymf mot rättvisan". Amnesty arbetar för att Ilham Tohti omedelbart ska frigges. **||||**

LIVSTIDSDÖMD.
Ilham Tohti får pris.
FOTO: PRIVAT/AI

IFRÅGASATT. Mark Zuckerberg, vd för Facebook, i förhör i representanthuset i USA den 23 oktober.

Varning för internets jättar

FACEBOOKS OCH GOOGLES vittomspännande övervakning av miljarder människor utgör ett hot mot mänskliga rättigheter. Det hävdar Amnesty International i rapporten "Surveillance Giants", som publicerades den 21 november. Organisationen kräver en radikal förändring av techjättarnas grundläggande affärsmodell.

De senaste åren har Google och Facebook utsatts för en allt skarpare kritik. Facebooks grundare och vd, **Mark Zuckerberg**, har tvingats framträda inför parlament i olika länder och försvara företagets affärsmodell. För att kostnadsfritt få använda till exempel Facebook tillåter användaren att företaget får tillgång till personens digitala liv. Dessa uppgifter är sedan lönsamma att sälja vidare till andra som kan nå cirka fyra miljarder användare av internet.

Facebook har också anklagats för att bland annat att tillåta spridande av hatpropaganda, manipulationer i samband med val genom samarbetet med Cambridge Analytica, och underblåsande av vad FN har kallat folkmord i delstaten Rakhine i Myanmar.

– Google och Facebook dominerar våra liv idag och skapar sig oöverträffad makt över den digitala världen genom att samla in och tjäna pengar på miljarder människors persondata. Deras förrådiska kontroll över våra digitala liv underminerar själva essensen av begreppet rätten till privatliv, sade **Kumi Naidoo**, Amnesty Internationals internationella generalsekreterare.

Kumi Naidoo menar att teknologin bakom internet inte är oförenlig med människors rättigheter, men att affärsmodellen

som Facebook och Google har valt är det:

– Det är nu hög tid för oss att återta detta viktiga offentliga rum som är till för alla och inte för ett fåtal ansvarslösa mäktiga bolag i Silicon Valley, säger Kumi Naidoo. Dessutom är inte detta det internet människor anslöt sig till när plattformarna var nya. Gradvis har Google och Facebook malt ner våra privatliv.

Facebook och Google bestrider i rapporten Amnestys slutsatser.

– Vår affärsmodell är det som gör det möjligt för oss att erbjuda en viktig service där människor kan använda sina fundamentala mänskliga rättigheter, svarar **Steve Satterfield** från Facebook. Vi erkänner dock att vi tidigare har gjort misstag.

ULF B ANDERSSON

MEDVETSLÖS EFTER PRYGLING

INDONESIEN. Den 5 december genomfördes flera offentliga pryglingar i provinsen Aceh på ön Sumatra i västra Indonesien. Sedan år 2015 gäller en islamisk brottsbalk i Aceh där spöstraff kan utdömas för bland annat sex eller intimitet utanför heteroäktenskap, alkoholförtäring och spel.

I östra Aceh bestraffades en 22-årig man med 100 rapp för utomäktenskapligt sex. Trots att han tappade medvetandet fortsatte bestraffningen och han fördes till sjukhus först sedan straffet hade verkställts, rapporterar Jakarta Post.

I Tamiang pryglades 33 personer den 5 december inför hundratals åskådare. En 35-årig kvinna skulle bestraffas med 100 rapp efter att ha haft utomäktenskapligt sex.

– Besträffningen avbröts efter 39 rapp, sade Rony Syahputra från åklagarkontoret. Resten av straffet kommer att verkställas nästa år.

En kvinna, dömd för att ha varit för nära en man, uppges ha tappat medvetandet sedan hon mottagit de 30 rapp hon hade dömts till.

Usman Hamid, chef för Amnesty i Indonesien, krävde ett stopp för "dessa skamliga och ondskefulla offentliga skådespel":

– Myndigheterna i Aceh och Indonesien måste omedelbart upphäva de lagar som utdömer dessa straff. **||||**

AMNESTY FÖRDÖMER AVRÄTTNING

BOTSWANA. Den 2 december meddelade fängelsemyndigheterna i Botswana att 44-årige **Mooketsi Kgosibodiba** hade avrättats på morgonen genom hängning i centralfängelset i Gaborone. Han hade dömts för mord på sin arbetsgivare 2012 och dödsdomen fastställdes i juli 2018. Amnesty fördömde avrättningen.

Botswana är det enda landet i södra Afrika som verkställer avrättningar. Omkring 50 personer sitter i fängelse dömda till döden och förra året avrättades två personer. **||||**

REDAKTÖREN SOM RETAR ERDOĞAN

Pressfriheten är under fortsatt attack på Nordcypern. Den 18 december ställs två journalister på en mindre politisk dagstidning i Nicosia inför rätta för att ha kränkt Turkiets president Recep Tayyip Erdoğan.

TEXT OCH FOTO: JULIA LINDBLOM

NORDCYPERN

HUVUDSTAD:
Nicosia (norra delen).

POLITIK: Under Cypernkrisen 1974 invaderade Turkiet och sedan dess är Cypern delat. 1983 utropades Turkiska republiken Norra Cypern, som endast erkänns av Turkiet. Försök från FN och EU att ena landet har hittills inte lyckats. I slutet av november träffade FN-chefen António Guterres Cyperns president Nicos Anastasiades och Nordcyperns president Mustafa Akıncı för informella samtal i Berlin.

YTA:
3 355 km²
(Sverige:
449 964 km²)
BEFOLKNING:
326 000.

Sener Levent slänger med en van handrörelse iväg två tärningar på bordet och flyttar i nästa stund pjäserna på backgammonspelet. Det är tidig eftermiddag på tidningen Afrikas redaktion i den turkcypriotiska delen av Cyperns huvudstad Nicosia.

Det har bara gått två dagar sedan Şener Levent fick veta att en friande dom i maj 2019 har överklagats. Nu riskerar han och reportern Ali Osman Tabak fem års fängelse för ärekränkning och rättegången äger rum redan den 18 december. Anklagelsen gäller en återpublicering av en karikatyrteckning där en grekisk staty urinerar på Turkiets president Recep Tayyip Erdoğan och brottsrubriceringen lyder ”anstiftan till hat mot en utländsk ledare med syfte att förstöra den fredliga relationen mellan två länder”. Det är dock bara en av alla rättegångar om man ser till alla åtal som den senaste tiden har väckts mot journalister i Turkiet.

Den provocativa och vänsterorienterade tidningen Afrika, som ständigt kritiserar Turkiets regering och president, har genom åren redan angripits åtskilliga gånger. I januari 2018 försökte hundratals personer storma lokalerna sedan tidningen publice-

rat en artikel om Turkiets militära invasion i Afrin i Syrien med rubriken ”ännu en ockupationsakt från Turkiet”.

– Det var en referens till 1974 då Turkiet ockuperade Nordcypern. Dagen därpå, på grund av Erdoğan's agitation, kom människor hit med stenar. De brände upp tidningen och krossade alla fönster i lokalen. Inte förrän de började klättra in på balkongen bestämde sig en polis för att ge order om ingripande, berättar Şener Levent.

Den 71-åriga chefredaktören visar mig runt på redaktionen. Han skjuter undan en sliten skinnsoffa mitt emot huvudingången så att jag ska kunna se skott hålen i väggen. År 2011 försökte en man, som påstod sig vara lejd av Erdoğan, skjuta Şener Levent. Numera finns övervakningskameror uppsatta i trapphuset och i entrén. Şener Levent berättar att han till och med införskaffat ett vapen med licens för att kunna försvara sig om något liknande skulle hända igen.

Tidningen Afrikas redaktion ligger på promenadavstånd från checkpointen vid Le-dra Palace och mitt emot det självutnämnda turkcypriotiska parlamentet. En gång i tiden

hette den Avrupa, Europa. Fortfarande idag sitter den blåvita skylten kvar på fasaden intill ingången. År 2001, fyra år efter att tidningen började publiceras, tvingades den byta namn för att kunna ges ut på nytt.

Şener Levent tänder ännu en cigarett och sätter sig bakom sitt skrivbord som är överfullt av böcker och dammiga tidskrifter. Han ler när jag frågar om vad han tänker om pressfriheten på Nordcypern och slår med handen på en bunt tidningar.

– Vi har 22 olika dagstidningar här på Nordcypern, men på den grekcypriotiska sidan har de bara fyra. I en av dem, Politis, skriver jag krönikor varje dag. Men trots alla tidningar finns det inga oberoende tidningar här, säger Şener Levent.

Afrika brukade tidigare ha en dagsupplaga på omkring 2 500 exemplar, men i takt med internets framväxt säljer den nu knappa hälften. Ett 20-tal personer, inklusive tekniker, arbe-

tar med tidningen och många skriver utan lön. Tidningen publiceras främst i tryckt form, även om framsidan varje dag postas på sociala medier. Många på Nordcypern provoceras av Şener Levent och tidningen.

– Den här tidningen går att köpa i de flesta affärer här men många är rädda för att göra det öppet, säger han. Vi är den enda tidningen som säger att Turkiet ockuperar Cypern och att de borde ta sina 40 000 soldater och lämna ön.

Pauline Adès Mevu är ordförande för Reportrar utan Gränsers EU- och Balkansektion i Paris och har länge följt fallet. Hon menar att situationen på Nordcypern är ytterst allvarlig:

– Att två journalister nu riskerar fem års fängelse för att ha kränkt Turkiets president Erdoğan genom en teckning är i högsta grad oroande. Vi undrar om det också handlar om ett försök från Turkiets sida att uppvisa makt över Nordcypern. Även andra journalister vittnar om att de har fått varningar. ■■■

ÅTALAD. Den 18 december ställs Şener Levent inför rätta och hotas av fem års fängelse.

LÄS MER!

Längre artiklar om MR-dagarna finns på www.amnesty-press.se

VÄLFYLDA DAGAR. Årets MR-dagar hölls på Linköping Konsert&Kongress.

FOTO: JENNIE AQUILONIUS

DAGAR FYLLDA AV MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

”Rätten till hälsa” var temat för årets Mänskliga rättighetsdagar som hölls i Linköping 14-16 november. Enligt arrangörerna kom 3 300 besökare. Här presenterar vi några nedslag bland cirka 200 programpunkter med runt 500 talare.

TEXTER: VERA HÄGGBLOM & JENNIE AQUILONIUS
FOTO: YLVA SUNDGREN

Psykisk ohälsa vanligt

Hot. Våld. Trakasserier. Att försvara mänskliga rättigheter kan vara förenat med stark stress. Det kan leda till psykisk ohälsa, utbrändhet och posttraumatisk stress bland människorättsförsvarare.

” Jag känner inte någon människorättsförsvarare, journalist eller aktivist i Azerbajdzjan som inte har fängslats, hotats eller utsatts för tortyr under de senaste åren på grund av sitt arbete, säger *Najmin Kamilsoy*.

Han är doktorand vid Charles University i Prag och forskar om civilsamhälles- och gräsrotsaktivism i regionen för EU:s Östliga partnerskapet, där Armenien, Azerbajdzjan, Vitryssland (Belarus), Georgien, Moldavien och Ukraina ingår.

Att befinna sig i en miljö med ständigt hot är skadligt för det

mänskliga nervsystemet. Det berättar *Hasmig Tatiosian*, medgrundare till organisationen Stega i Armenien:

– Den del av nervsystemet som är ansvarigt för våra kamp-flykt-frysreaktioner blir hyperaktivt. När det är hyperaktivt hela tiden kan det leda till sjukdomar som posttraumatiskt stressyndrom, PTSD, ångest och depression.

Männikorättsförsvarare utsätts ofta för stark stress, fortsätter hon. Många grips för sitt arbete, de möter andra som har utsatts för traumatiska händelser, de jobbar i organisationer med begränsade resurser och gränsen mellan arbete och privatliv är ofta suddig.

– Att varje dag möta berättelser om lidande kan få allvarliga konsekvenser för vår mentala hälsa. Det kan påverka världsbilden, uppfattningen om andra människor

och känslan av trygghet, förklarar Hasmig Tatiosian.

En ung man tittar ut genom rutan på en polisbuss. Bilden är tagen för några år sedan och visar *Franciask Viacorka*. Han blev aktivist som 13-åring i Vitryssland och har suttit i fängelse många gånger. År 2011 dejtade han en tjej i sex månader. Efter att ha suttit i fängelse ytterligare en gång kom han ut och upptäckte att kvinnan var försvunnen. Hon hade arbetat för underrättelsetjänsten och samlat information om bland annat finansiellt stöd.

– När du slutar lita på andra människor tappar du energi och inspiration. Humor hjälper dock. Att skämta med varandra och om situationen. Det är också viktigt att fira små segrar och att bekräfta varandra, säger *Franciask Viacorka*. ■■■

STRESSVARNING. Hasmig Tatiosian, Franciask Viacorka och Najmin Kamilsoy.

KÖNSTYMPNING – EN GLOBAL FRÅGA

– Genom migrationen har könsstämpning blivit en global fråga, sade Peter Toftgård, programchef på Erikshjälpen.

Enligt Unicef har omkring 200 miljoner flickor och kvinnor i världen utsatts för könsstämpning och varje år beräknas 3,9 miljoner flickor bli omskurna.

För att åstadkomma en förändring krävs enligt Fatimata Ouedraogo, regionansvarig för Erikshjälpen i Västafrika, flera saker:

– Man måste börja arbeta med de saker som prioriteras i ett visst samhälle, som till exempel tillgång till utbildning, och genom detta bygga tillit. Därefter kan man börja prata om omskärelse. Det är också viktigt att engagera religiösa ledare och att få ledare i byarna att offentligt säga att de är emot könsstämpning. ■■■

FRAMTIDEN. Så här ska Al Rayyan-stadion i Qatar se ut när fotbolls-VM för herrar hålls år 2022. FOTO: WIKIMEDIA

ARENA-ARBETARNAS VILLKOR I FOKUS

Qatar har fått hård kritik av bland andra Amnesty för att låta migrantarbetare arbeta under slavliknande förhållanden. Antalet migrantarbetare som dött under VM-bygget har uppskattats till minst 1 200 personer. Svenska Elektrikerförbundets Jonas Eriksson har själv deltagit i arbetsplatsinspektioner i Qatar och menar att villkoren för arbetarna på byggen som han har besökt har förbättrats avsevärt.

Det är dock bara en liten del av landets två miljoner migrantarbetare som arbetar med arenorna.

– Det byggs också tunnelbanestationer och så vidare. De arbetsplatserna har vi inte tillgång till, säger han. ■■■

OHÄLSA BLAND
URFOLKSPERSONER

Hälsa är en mänsklig rättighet. Ändå lever många urfolkspersoner betydligt kortare än människor i majoritetsbefolkningen. Några av orsakerna är dålig tillgång till hälso- och sjukvård, avsaknad av kulturellt anpassad sjukvård och fattigdom. Nu pågår ett stort forskningsprojekt om samernas hälsa i Sverige. Forskningsledaren Christina Storm Mienna berättade att hälsoundersökningar ska göras av hela befolkningen i kommuner där det bor många samer. Deltagarna får själva definiera om de är samer då register utifrån etniskt ursprung inte är tillämpliga i Sverige. **||||**

PÅ MARSCH. Rebeller från Farc 1998. FOTO: WIKIMEDIA

JAKTEN PÅ
UPPRÄTTELSE

Tre år har gått sedan regeringen i Colombia slöt ett historiskt fredsavtal med Farc-gerillan. Betydelsen av psykosocialt stöd i jakten på sanning och upprättelse för landets alla konfliktoffer var temat för ett seminarium.

– I dagsläget finns det 8 839 143 offer som har rätt till gottgörelse, berättade Pilar Silva från Advokatkollektivet CCAJAR.

Araceli Garcia del Soto, från sanningskommissionen som inrättades efter fredsavtalet, sade att en slutrapport om drygt 50 års konflikt väntas i november 2021. **||||**

Frihet till – eller från – religion?

Har vi rätt att slippa se och höra religion? Det var ämnet för "Jag vill slippa se det religiösa! Ett seminarium om den negativa religionsfriheten" som arrangerades av Myndigheten för stöd till trossamfund.

Har jag rätt att slippa höra böneutrop? Har jag som barnmorska rätt att inte behöva utföra aborter?

Måste jag hälsa genom att ta i hand? Religionsfriheten och vad den innebär diskuteras alltmer i Sverige.

Alla människor har rätt att tro på vad de vill och utöva sin religion, berättar *Katherine Cash*, rådgivare på Svenska missionsrådet. Samtidigt finns den så kallade negativa religionsfriheten; vi har också rätt att slippa tvingas tro och utöva religion.

– Den negativa religions- och övertygelsefriheten handlar om skydd mot tvång, man får inte tvingas tro eller delta. Det handlar inte om en rätt att slippa se eller höra andra människors religiösa uttryck, säger *Katherine Cash*.

Kavot Zillén är forskare i juridik vid Stockholm universitet. Enligt henne krockar de olika sidorna av religionsfrihet vanligtvis inte. Det finns dock situationer där det uppstår intressekonflikter, till exempel vårdvägran, säger Kavot Zillén:

– Om hälso- och sjukvårdspersonal skulle vägra medverka

och det skulle påverka patientsäkerheten. Det finns också situationer där sjukvårdspersonal vill bära till exempel religiösa symboler, det kan vara ett kors runt halsen, en hijab eller liknande. Det kan komma i konflikt med hygienföreskrifter som förbjuder smycken för att smittsamma sjukdomar inte ska föras över till patienten.

I arbetslivet finns det också flera handskakningsmål, där någon av religiösa skäl inte vill ta en person av motsatt kön i handen utan hälsa på andra sätt, säger Kavot Zillén. Då står religionsfriheten mot jämlikhetsargumentet. Trelleborg vill till exempel införa en generell regel att kommunanställda måste hälsa genom att ta i hand.

– Där kan vi diskutera om vi verkligen har en mänsklig rättighet att bli hälsade på enligt ett visst sätt. Räcker det inte med att personen borrar, niger eller har en hand på hjärtat? säger Kavot Zillén.

Katherine Cash menar att många fall som uppmärksammas, och regler som föreslås, handlar om signalpolitik. När Diskrimineringsombudsmannen ville titta närmare på Bromöllas förbud mot bön på arbetstid svarade kommunen att förbudet inte var totalt. DO är dock inte nöjd utan vill ha svar på fler frågor.

– Nu har Bromölla backat från sin linje, efter att en kristen kvinna anmält sig själv för att ha bett under arbetstid. Hon hade sagt ungefär "Gud hjälp mig" tyst för sig själv, och brutit mot policyn, säger Katherine Cash.

Katherine Cash tror att diskussionen kring negativ religionsfrihet kommer att fortsätta, särskilt när det gäller arbetslivet, kläder, bön, barn,

FÖRST I SVERIGE. Den 26 april 2013 blev moskén i Fittja historisk som den första moskén i Sverige där ett böneutrop kunde höras.

FOTO: HOLGER ELLGAARD / WIKIMEDIA

omskärelse, religiösa symboler och vad som får synas i det offentliga rummet.

Hon jämför med Storbritannien och Frankrike där olika religioner tillåts och staten ska vara neutral – men synen på vad som är neutralt skiljer sig. I Frankrike betyder det osynlighet, poliser får till exempel inte ha religiösa symboler. I Storbritannien är neutralitet detsamma som synlighet, polisen ska spegla medborgarna och får bära religiösa symboler.

– Min idé om statens neutralitet är att staten ska behandla alla människor lika. Staten ska spegla medborgarna och mångfalden, inte vara någon avskalad låtsas-neutralitet, säger Katherine Cash. **||||**

ENGAGERAD TRIO. Ulf Gustafsson, Kavot Zillén och Katherine Cash.

Vad tar du med dig från MR-dagarna

GABRIEL RODRÍGUEZ BASTIAS

28 år, Sundbybergs Folkhögskola.

– Väldigt mycket. Jag har mest varit på seminarier med globala perspektiv där man pratat om att vi måste göra något tillsammans i hela världen. Det tycker jag är viktigt.

JANE MAGNEROT

62 år, Barnets bästa vid återvändande.

– Mångfalden. Det har varit så många olika typer av innehåll. Jag har också träffat människor här som jag aldrig hade träffat annars, och sett människor jag aldrig annars ser.

MAHA SULIMAN

30 år, Röda Korsets ungdomsförbund.

– Övertygelsen att det finns så många organisationer som jobbar med ett människorättsperspektiv. Vi jobbar ju utifrån barn och ungas rättigheter och det har varit viktigt att se hur många andra det är som jobbar med det.

NAGAAD KADIR

21 år, Fian Sverige.

– Jag har träffat intressanta organisationer och föreningar. Jag har också fått en större förståelse för Agenda 2030 och hur den kan användas inom alla områden.

FREDRIK EMANUELSON

53 år, Myndigheten för stöd till trossamfund.

– Vi får många frågor kring religionsfrihet, en mänsklig rättighet som inte alltid är självklar och ofta blir missförstådd. Där har vi haft en möjlighet att få till goda samtal.

EVA DANIELSSON

58 år, Studieförbundet Bilda.

– Jag har varit på två seminarier, ett om klimatet och framtiden, och ett om andlig och existentiell hälsa i vården. Det som är spännande är att det väcks frågor och det ger inspiration att jobba vidare.

JEMEN – HUMANITÄR KATASTROF

– Från FN:s håll beskrivs Jemen som den värsta humanitära katastrofen i modern tid, säger Karin Strömstedt Johansson från Unicef. Var tionde minut dör ett barn i Jemen av orsaker som hade kunnat förhindras.

Tre miljoner barn lider akut brist på näring och riskerar att dö, säger hon. En fjärdedel av barnen går inte i skolan. Barnnäktenskap och rekrytering av barnsoldater ökar.

Omkring 100 000 människor uppges ha dödats i inbördeskriget. 22 miljoner beräknas vara i behov av humanitärt stöd.

Kriget i Jemen är komplext med många aktörer. Det har pågått sedan år 2015 då presidenten Abd Rabu Mansur Hadi tvingades bort av Huthirebellerna, som kontrollerar norra delen av landet och stöds av Iran.

Den internationellt erkända Hadi-regeringen stöds av en koalition med Saudiarabien och Förenade Arabemiraten i spetsen, som i sin tur har USA och Storbritannien bakom sig.

– Kriget i Jemen är mycket förknippat med strider mellan de regionala stormakterna, Saudiarabien och Iran, som av olika strategiska skäl stöttar de krigande parterna inne i landet, säger Pieter-Jan van Eggermont, humanitär rådgivare på Läkare utan gränser. ■■■

ARRANGÖRER AV MR-DAGARNA

MR-dagarna hålls varje år. Arrangörer i år var Ordfront, Demokratiakademin, Fonden för Mänskliga rättigheter, Diakonia, Sensus, Raoul Wallenberg Institute, Ibn Rushd, Göteborgs universitet, Svenska kyrkan, Bris och Friends.

Nästa år hålls MR-dagarna i Uppsala 3–5 december.

UPPSLUPPET. Mirelle Gyllenbäck, Maria Bogeblad, Karin Junehag Källman, Abedin Denaj och Jeanette Olsson vid Länsstyrelsen Stockholms seminarium.

Diskriminering kan påverka romers hälsa

Många romer vågar inte vara öppna med sin romska identitet av rädsla för diskriminering. Det diskuterades på seminariet "Rätten till hälsa inom strategin för romsk inkludering"

Att gå ut och ta en promenad i tio centimeter höga klackar, det är inte lätt, säger Jeanette Olsson och publiken skrattar till.

Jeanette Olsson är rom och representant för organisationen Gipsy Queens Örebro. Föreningen har fått pengar från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, för projektet "Hälsa på ohälsa". De 17 medlemmarna har gjort en hälsoundersökning och har också ansvar för att se till att olika aktiviteter blir gjorda. Det kan handla om att laga hälsosam mat, komma ut på promenad och

bjuda in personer som kan ge kunskap om kost, motion och andra levnadsvanor.

– Rapporten "Hur mår Sveriges nationella minoriteter?" från Folkhälsomyndigheten visade år 2010 att hälsosituationen för romer påverkas starkt av deras livssituation, som ofta kännetecknades av en känsla av maktlöshet, utanförskap och diskriminering, säger Mirelle Gyllenbäck från Länsstyrelsen.

Abedin Denaj, ordförande i Gävles romska förening, dolde sin romska identitet till han var 26 år:

– Jag gjorde det av rädslan för att bli diskriminerad.

Abedin Denaj tittade på några kommuners hemsidor och fann att informationen om minoritetslagstiftningen i de flesta fall var under all kritik.

– Vi måste ge minoritetsspråken den status de förtjänar, säger han. ■■■

Brickor i Erdoğanans maktspele

Den 22-åring som serverar mig en kopp te i ett kafé i Istanbul säger att jag kan kalla honom *Mohammed*, då han inte vågar ha sitt riktiga namn i en artikel. Mohammed bor och arbetar i Istanbul sedan flera år men är egentligen registrerad i en annan ort i Turkiet. Tidigare i år beslutade inrikesministeriet att alla syriska flyktingar måste återvända till platserna där de är registrerade. De hade fram till den 31 oktober på sig.

Ingen vet vad som händer med de syrier som stannat kvar i Istanbul efter deadline, eller just hur hårt staten kan komma att agera mot dem. Mohammed är rädd. Han är försiktig när han talar arabiska ute på gatorna. Han undviker områden där han vet att det finns många civilpolis. Det talas om syrier som blivit bortförda till deporteringscenter.

Den politiska tonen mot syrierna i Turkiet har märkbart hårdnat under 2019. Flyktingarna blev en debattfråga i samband med lokalvalen i våras, när det hette att de är "för många". Turkiet har förvisso tagit emot 3,6 miljoner syrier, vilket är långt fler än vad hela Europa har velat ta emot.

Under de senaste åren har en allt starkare främlingsfientlighet vuxit fram i Turkiet. Orsakerna är de samma som i Europa: flyktingarna uppfattas stjäla arbetstillfällen, de anses leva som parasiter på samhällskroppen, deras kultur och värderingar ses som ett hot mot den inhemska livsstilen. Men istället för en allmän islamofobi har det i Turkiet vuxit fram en arabofobi.

Vid en Istanbulkonferens om denna xenofobi hör jag den turkiska statsvetaren *Pinar Uyan Semerci* berätta om sina undersökningar bland anhängare till landets samtliga större partier. Sekulära väljare, kurdiska progressiva väljare, religiösa konservativa väljare som stödjer president *Recep Tayyip Erdoğan* – alla har de i någon utsträckning gett uttryck för ovanstående åsikter. De anser att flyktingarna

JOAKIM MEDIN

Joakim Medin är journalist och författare. Hans senaste bok är "Thailands-svenskarna" (Verbal förlag).

FOTO: KRISTIAN BORG

"Det talas om syrier som blivit bortförda till deporteringscenter."

är orättvist gynnade, har privilegier som medborgare inte har, och att de måste ge sig av.

Populisten Erdoğan har anpassat sig efter hur vinden blåser. Han har övergivit tidigare retorik när han talade om syrierna som "gäster" med sunni-religiösa termer. Idag varnar Erdoğan å ena sidan att han ska skicka samtliga syrier till Europa, om inte EU slutar att kritisera hans styre och övergrepp. Å andra sidan talar han öppet om att skicka två miljoner syrier till en "säkerhetszon" som har upprättats på ockuperad mark i norra Syrien, sedan den turkiska armén invaderade och fördrev den syriskkurdiska befolkningen där i oktober.

Turkiet genomför också betydligt mer ljusskygga deportationer av syrier. Den 25 oktober släppte Amnesty International rapporten "Sent to a War Zone" som samlar vittnesmål om hur flyktingar arresterats och sedan i somras har tvingats återvända till den krigsdrabbade Idlib-provinsen i Syrien. Andra människorättsorganisationer har bekräftat uppgifterna i egna rapporter.

Allting tyder också på att dessa illegala deportationer fortsätter. Det är dels ett brott mot flyktingavtalet som Turkiet undertecknat med EU-kommissionen och det under-

minerar bilden av Turkiet som ett säkert tredje land för asylsökande flyktingar. Men ingenting tyder på att EU:s medlemsländer idag skulle

kunna enas om en annan politik som bättre hjälper syrierna.

Berättelsen om de syriska flyktingarna är en historia om otillräcklig assistans och om ett svek från omvärlden. Nu fruktar de både vad den upptrissade främlingsfientligheten i Turkiet kan leda till och vilka konsekvenser det blir när de reduceras till föga annat än brickor i president Erdoğanans maktspele och populism. ■■■

”Också i privatlivet fanns det spioner ibland oss”

ÖST-TYSKLAND

HUVUDSTAD.
Berlin.

POLITIK. Tyska demokratiska republiken, DDR, utropades den 7 oktober 1949. 1961 påbörjades byggandet av Berlinmuren. Hösten 1989 hölls stora demonstrationer mot styret och den 9 november meddelade SED att Berlinmuren hade öppnats. Den 3 oktober 1990 upplöstes DDR och Tyskland blev en stat.

YTA. 108 333 km² (Sverige: 449 964 km²).
BEFOLKNING. 16,1 miljoner (1990).

Roland Brauckmann var 22 år när han fängslades på grund av sitt pacifistiska engagemang i Östtyskland. 30 år har gått sedan Berlinmurens fall och idag är Roland Brauckmann aktiv i Amnesty och kämpar för mänskliga rättigheter i Nordkorea.

TEXT: LEA DE GREGORIO ÖVERSÄTTNING: NINA LEKANDER

DDR (Östtyskland) betraktades Amnesty International som statsfiende och hantlangare för västvärlden. Amnestydelegationer tilläts sällan resa in i landet. Men Amnestysektioner i mer än 30 länder fördömde DDR:s kränkningar av mänskliga rättigheter. I synnerhet Amnesty i Frankrike, Storbritannien, Nederländerna och Sverige stödde människor som i DDR hade fängslats av politiska skäl.

Roland Brauckmann var en av dessa. Hans föräldrar hade förmanat honom: ”Rätta dig efter samhällets regler och gör det som åläggs dig”, berättar han nu 30 år efter murens fall på tyska Amnestys kontor i Berlin. Men den unge sättaren trotsade föräldrarna och häktades i februari 1982 i Cottbus. I mitten av samma år dömdes han av Hoyerswerdas tingsrätt till 20 månaders fängelse för sitt stöd till den polska fackföreningen Solidaritet. Efter 15 månader, på annandag påsk 1983, utvisades han tack vare en fångutväxling till Västtyskland.

Roland Brauckmann föddes 1959 och växte upp i Hoyerswerda i ett socialistiskt hem. I slutet av 1970-talet anslöt han sig till Weinbergskyrkans församling i Dresden och blev i början av 1980-talet alltmer kritisk till systemet.

– Vi pacifistiskt inspirerade ungdomar sökte ivrigt efter ”autentiska” förebilder, säger han. Våra lärare och de statliga ungdomsledarna var väldigt anpassliga.

Så han engagerade sig för mänskliga rättigheter inom ramen för den protestantiska kyrkan, ett slags gömställe som inte uppskattades av makthavarna inom det styrande SED, Tysklands socialistiska enhetsparti. Roland Brauckmanns ungdom präglades av missnöje.

– Det är därför mitt förhållande till inspelningar inte är det bästa, säger han – även om han har gått med på att vi bandar intervjun.

Han växte ju upp i ett samhälle där ytt-

TACKSAMHET. Roland Brauckmann var 22 år när han fängslades i DDR. Då fick han stöd av Amnesty och idag fortsätter han vara aktiv för mänskliga rättigheter. FOTO: MICHAEL DANNER

34 DAGAR KVAR. Den 7 oktober 1989 firades DDR:s 40-årsjubileum under ledning av partichefen Erich Honecker och med Sovjetunionens ledare Michail Gorbatsjov som hedersgäst.
FOTO: PRISMA/TT

FEM DAGAR KVAR. Den 4 november demonstrerade hundratusentals människor på Alexanderplatz i Östberlin.

1989 demonstrerade hundratusentals
FOTO: BUNDESARCHIV/WIKIMEDIA

MURENS FALL. Västberlinare ser hur östtyska gränsvakter den 11 november river en del av Berlinmuren för att öppna en ny övergång.
FOTO: AFP/TT

FILMTIPS

Z Florian Henckel von Donnersmarks debutfilm "De andras liv" vann en Oscar 2007 för bästa utländska film. Filmen skildrar övervakningssamhället i DDR.

Z "Weissensee" är ett tyskt TV-drama, vars tre första säsonger visats av SVT. Serien har hyllats för sitt sätt att genom två östtyska familjer skildra livet i DDR från 1980 fram till januari 1990. En fjärde säsong om året 1990 har visats i Tyskland.

rande- och mötesfrihet inte stod högt i kurs:

– Också i privatlivet fanns det spioner ibland oss, något vi inte kände till.

Motståndet mot SED:s politik omöjliggjorde en yrkeskarriär.

– Men det fanns ett sätt att kringgå det statliga tvånget, och det var att inte välja

ett intellektuellt yrke utan ett arbetaryrke, förklarar han.

Så i stället för att studera på universitet gick han en lärlingsutbildning till typsättare, medan han inom församlingsgemenskapen kämpade för en sorts fredlig, vapenfri värnplikt liknande den civiltjänst som fanns i Västtyskland. De var ungefär 20 ungdomar samlade kring prästen *Christoph Wonneberger*. Deras förslag på en "Sozialer Friedensdienst" skickades 1981 som ett kedjebrev till församlingar i hela DDR, varpå uppropet tusenfaldigades över landet – vilket tjänstemännen i statssäkerhetsministeriet snart blev varse. Statsöverhuvudet och partichefen Erich Honecker klassade i slutet av 1981 "Initiative Sozialer Friedensdienst" som "freds- och författningsfientligt".

Under sin utbildning till sättningsbörde bodde Brauckmann med några vänner i en ockuperad lägenhet i Leipzig. De läste Bibeln, insmugglad förbjuden litteratur och spelade gitarr.

– Vi levde ett alternativt liv, minns han.

När Stasi i början av 1982 genomsökte våningen var ungdomarna inte hemma. En affisch som satt över hans säng gjorde att han häktades, eftersom den propagerade för Lech Wałęsas fria fackföreningsrörelse Solidaritet i grannlandet Polen. Han visste inte att organisationen hade förbjudits i december 1981.

I över tre månader förhördes han dag efter dag – utan att informeras om varför han hade gripits. Han utsattes inte för fysiskt, men för psykiskt våld. I hemstaden Hoyerswerda dömdes han 1982 för "öffentlicher Herabwürdigung", alltså ungefär grovt förtal eller offentlig ringaktning.

– De sade att jag genom att lyfta fram Solidaritet hade diskrediterat det polska broderpartiet, förklarar han.

Mot slutet av tiden i fängelse sattes han i isoleringscell på grund av "bristande arbetsförmåga". Han liknar den gallerförsedda cellen

vid en bur och säger att vissa fångar blev galna av den.

Att Amnesty stödde honom fick han reda på genom sin mor som i början av fängelse-tiden tilläts besöka honom. Hon berättade att hon hade fått ett bildband med post från Danmark. Den måste vara från Amnesty, tänkte han som hade hört talas om organisationen i nyheterna.

– Amnesty var något rent sagolikt för oss, säger han.

Rösten skälver när han förklarar hur mycket det internationella stödet från främmande människor betydde:

– Senare hittade jag protestbrev i Stasiarkiven, prydligt ihoplämnade.

Det blev också skälet till att han efter utvisningen till Västtyskland 1983 ville arbeta för Amnesty.

Roland Brauckmann är övertygad om att engagemanget från Amnestyaktivister skyddade honom i fängelset och förbättrade hans villkor. I det tyska riksarkivet i Koblenz har han hittat listor från fängelserna som

SED

DET STATSÄRÄNDANDE PARTIET i DDR var SED, det socialistiska enhetspartiet. Partiet bildades 1946 när socialdemokratiska SPD slogs samman med kommunistpartiet KPD i den sovjetiska ockupationszonen. Partiet styrde fram tills DDR kollapsade i slutet av 1989. Vid de första fria valen i östra Tyskland sedan 1932, som hölls i mars 1990, fick partiet under sitt nya namn PDS drygt 16 procent.

Formellt var inte DDR en enpartistat. Fyra andra partier ingick med SED i "Nationella fronten" som i valen till folkammaren ställde upp med en gemensam lista som aldrig fick mindre än 98,5 procent av rösterna.

STASI

Statssäkerhetsministeriet (Stasi) grundades 1950 sedan DDR hade utropats 7 oktober 1949. Stasi hade SED:s uppdrag att bevaka invånarna och personer som förmodades ha en fientlig eller negativ inställning till staten kunde övervakas eller gripas.

Efter regimens fall fann man att cirka 620 000 personer under åren hade varit inofficiella medarbetare (IM) till Stasi. Det var personer som inte var anställda men som lämnade uppgifter om till exempel familjemedlemmar, arbetskollegor och studiekamrater.

Stora delar av Stasis arkiv bevarades och förvaltas sedan 1991 av Myndigheten för Stasiarkivet, BstU. Alla människor har rätt att få reda på vad som registrerats om dem av Stasi. Privatpersoner har också rätt att få veta vem det är som har rapporterat om dem.

Arkivet består av 111 000 löpmetrar sak- och personakter samt 12 000 löpmetrar kartotekskort. 16 000 säckar med sönderrivet Stasimaterial har man försökt rekonstruera.

LÄS MER

Anja Mihrs bok "Amnesty International in der DDR. Der Einsatz für Menschenrechte im Visier der Stasi". Ch. Links Verlag; 2002.

➤ redovisade vilka fångar som stöddes av Amnesty:

– Stasi har fört noggrann statistik över vilka fångar som beskyddades av Amnesty. Över 2 000 politiska fångar i DDR hade fått stöd av olika Amnestysektioner i Europa.

Det var självklart att Roland Brauckmann var med när "Amnesty i DDR" bildades under den östtyska slutfasen. Han berättar att han efter att SED-regimen kollapsade i början av 1990 träffade många likasinnade på kontor som tidigare hade tillhört partifunktionärer. I Leipzig hade staden ställt sina stora lokaler till

förfogande – försedda med telefon- och gasvärme, vilket inte alltid var givet på den tiden.

– Det var alltså kontor som hade tillhört det härskande parti som vi tidigare hade bekämpat. Vilken upprättelse – att de tvingades lämna sina kontor och gratis lät oss använda dem i arbetet för mänskliga rättigheter, konstaterar han.

Berlinmurens fall i november 1989 upplevde Roland Brauckmann via radion på Amnestykontoret i Mainz. Där hade han tidigare organiserat folk och verkat för en fredlig revolution i DDR.

– Då härskade en atmosfär av uppbrott. Inget var reglerat, ingenting påbjudet,

HISTORISK ÖVERVAKNING. En besökare i det gigantiska Stasi-arkivet i Berlin. Här finns filerna från 40 år av övervakning.

FOTO: JOHANNES EISELE/AFP/TT

minns han om tiden kring 1989 och 1990. Det var raka motsatsen till hur det var före murens fall då allt var reglerat, stelfruset och strängt.

Än i denna dag är Roland Brauckmann aktiv i Amnesty och driver bland annat kampanjer för mänskliga rättigheter i Nordkorea. Och han gör det av tacksamhet:

– Eftersom jag själv tillbringade min ungdom i en diktatur. Och Nordkorea var ett land med nära vänskapsband till DDR. Därför är det självklart för mig att försöka hjälpa människor där. ■■■

Fotnot: Intervjun publiceras också i tyska Amnesty Journal.

EXIL. Margot och Erich Honecker promenerar i en park i Moskva den 6 december 1991.

FOTO: PRIVAT/AP/TT

ERICH HONECKER

Föddes 1912 och gick in i tyska kommunistpartiet KPD 1930. Han greps av Gestapo 1935 och satt i ett av nazisternas fängelser till april 1945 då fängelset intogs av sovjetiska soldater. 1946 var han med och grundade FDJ, ungdomsförbundet som skulle spela en viktig roll i DDR. När Sovjet 1971 tvingade bort Walter Ulbricht som DDR:s ledare blev Honecker partichef och senare statsöverhuvud. Under Honeckers tid förbättrades relationerna till Västtyskland och ett visst ekonomiskt välstånd växte i DDR.

När måndagsdemonstrationerna under hösten 1989 tilltog i styrka i allt fler östtyska städer valde SED:s centralkommitté den 18 oktober att avsätta Honecker. Efter att Berlinmuren hade öppnats den 9 november 1989 utslöts Honecker ur partiet den 3 december och han sattes i husarrest. Ett åtal för förskingring och maktmissbruk förbereddes. Han flydde tillsammans med frun Margot, som hade varit utbildningsminister, till Moskva i mars 1991. I december 1991 sökte paret skydd på Chiles ambasad i Moskva. Efter Augusto Pinochets militärkupp i Chile 1973 hade DDR tagit emot många chilenska flyktingar.

Sommaren 1992 flög Margot till Chile medan maken flögs till Berlin där en rättegång för de många morderna på flyende vid DDR:s gränser inleddes under hösten 1992. Av hälsoskäl lades åtalet ned och Erich Honecker flög till Chile där han avled i cancer 29 maj 1994. Margot Honecker fortsatte försvara DDR ända tills hon 89 år gammal dog i Chile den 6 maj 2016.

PRESIDENT BOUTERSE DÖMD FÖR MASSAKER

SURINAM. Den 29 november avslutades en historisk rättegång i Surinam som inleddes i november 2007. President **Desi Bouterse** dömdes till 20 års fängelse för mord på 15 politiska motståndare i december 1982 (se Amnesty Press nummer 3/2017). Domen överklagades omedelbart.

Desi Bouterse

Presidenten befann sig i Kina när domen kom men när han återkom till flygplatsen i Paramaribo hälsades han av tusentals anhängare. Oppositionen krävde att Bouterse omedelbart avgår. Desi Bouterse ledde en militärregim, som 1980 hade tagit makten i en kupp. Den 7 december 1982 hämtade militären journalister, lärare, advokater och en fackföreningsledare. 15 av dem sköts ihjäl efter förhör och tortyr. **||||**

FOLKOMRÖSTNING OM SJÄLVSTÄNDIGHET

PAPUA NYA GUINEA. Den 26 februari 1997 slog Amnesty i en rapport larm om "den glömda människorättsstragedin" som då pågick i Bougainville, en öprovins i östra delen av Papua Nya Guinea. Ett inbördeskrig mellan rebeller, som krävde självständighet, och regeringen pågick 1988-1998 och det beräknas att 10 000-20 000 personer dödades. År 2001 slöts ett fredsavtal där löftet om en folkomröstning om Bougainvilles självständighet ingick. Först i juli i år lovade de sista rebellgrupperna att överlämna sina vapen.

Den 23 november inleddes folkomröstningen som pågår i två veckor. Över 200 000 personer, omkring 67 procent av befolkningen, var registrerade som väljare. Om det blir ett ja ska Papua Nya Guinea godkänna självständigheten. **||||**

KAMPANJ.
Valmöte
för själv-
ständighet
i Bougainville.

FOTO: CATHERINE WILSON/IPS

Aung San Suu Kyi reser till Haag

Under november har två internationella domstolar fått frågan om behandlingen av rohingyerna i Myanmar som ärenden.

MYANMAR. Över 900 000 rohingyer lever under svåra förhållanden i flyktinglägren runt Cox's Bazar i Bangladesh. De har kommit över gränsen under de senaste årens oroligheter i delstaten Rakhine i grannlandet Myanmar. Löften om att rohingyer ska få återvända till Myanmar har inte infriats. Där ses den muslimska gruppen som illegala bengaliska invandrare och många berövades redan

under 1980-talet medborgerliga rättigheter.

En väpnad rörelse bland rohingyer, ARSA, gick den 25 augusti 2017 till attack mot polisstationer. Militären svarade med att inleda en fördrivning av rohingyer och cirka 700 000 personer kom över gränsen till Bangladesh. Utredare från FN har ansett att detta kan betraktas som folkmord.

I Rakhine pågår också strider mellan regeringsstyrkor och Arakan Army, AA, som har sin bas bland rakhiner, som är budister.

Regeringen i Myanmar under ledning av statskansler *Aung San*

Suu Kyi har avvisat kritik mot arméns agerande. I november meddelades att Myanmars agerande kommer att tas upp i två internationella domstolar.

Myanmar är inte anslutet till ICC, Internationella brottmålsdomstolen, men åklagarsidan har sökt en lösning då Bangladesh är anslutet och det kan anses att en del av brotten kan ha begåtts på den sidan gränsen. Den 14 november gav domstolen klartecken för åklagarna att gå vidare med en förundersökning.

– Beslutet är ett betydelsefullt steg i kampen för rättvisa och ansvarsutkrävande i Myanmar,

PÅ PLATS. Den 2 november 2017 reste *Aung San Suu Kyi* till Rakhine där armén anklagades för att fördriva muslimska rohingyer.

FOTO: AFP/TT

sade *Nicholas Bequelin*, Amnestys chef för Öst- och Sydostasien. Det skickar ett starkt budskap till dem som har orkestrerat illdåden mot rohingyerna att straffrihetens dagar är förbi.

Han betonade dock att Amnesty fortsätter att kräva att FN:s säkerhetsråd fattar beslut att hänskjuta frågan om Myanmar till ICC så att även brott inne i landet kan undersökas.

Den 11 november kom också det överraskande beskedet att Gambia anmäler Myanmar till Internationella domstolen, ICJ, i Haag. Domstolen avgör tvister mellan stater men åtar sig inte individer. Gambia anser att Myanmar har brutit mot 1948 års folkmordskonvention. ICJ har meddelat att en första hearing i frågan ska hållas 10-12 december, efter tidningens pressläggning. Den 22 november meddelade Aung San Suu Kyi att hon själv reser till Haag för att tillsammans med en delegation försvara Myanmar i Haag och bestrida Gambias anmälan.

Vid sidan av domstolarna i Haag har rohingyer och människorättsorganisationer lämnat in en anmälan till domstol i Argentina. Landet har universell jurisdiktion som gör att grova folkrättsbrott kan tas upp. Aung San Suu Kyi och flera höga militärer anklagas i anmälan för brott mot rohingyer.

ULF B ANDERSSON

"OLAGLIG KOLONIAL OCKUPANT"

CHAGOS. I maj röstade FN:s generalförsamling med stor majoritet för att Storbritannien inte har rätt till ögruppen Chagos i Indiska Oceanen. De enda länderna som stödde Storbritannien var USA, Australien, Maldiverna, Ungern och Israel. FN gav britterna sex månader på sig att överlämna Chagosöarna till Mauritius. Tidigare har Internationella domstolen, ICJ, i Haag underkänt den brittiska kontrollen över öarna.

Den 22 november löpte FN:s tidsfrist ut och Mauritius förklarade att britterna nu är "en olaglig kolonial ockupant". Fördrivna Chagosbor demonstrerade utanför den brittiska ambassaden i Port Louis.

Storbritannien tog år 1814 kontrollen över ögruppen som var en del av kolonin Mauritius. År 1965, tre år innan Mauritius blev självständigt, köpte Storbritannien loss ögruppen. Befolkningen på över 1 000 personer tvångsflyttades 1967-1973 och Storbritannien och USA byggde en militärbas på huvudön Diego Garcia.

När påven *Franciskus* den 9 september höll en mässa för 100 000 personer vid sitt besök på Mauritius tog han upp Chagosfrågan. Han sade till reportrar att Storbritannien måste följa beslut i internationella institutioner:

– Det är därför FN och Internationella domstolen har bildats. **||||**

GREPS PÅ ARLANDA FÖR MASSMORD 1988

IRAN. Den 9 november greps en 58-årig iransk man på Arlanda flygplats. Han häktades sedan på sannolika skäl misstänkt för folkrättsbrott begånget under perioden den 28 juli till den 31 augusti 1988 i Karaj i Iran. Han förnekar brott. Under sommaren 1988 greps tusentals oppositionella i Iran och det beräknas att minst 5 000 personer avrättades. Amnesty publicerade 4 december 2018 en rapport om massavrättningarna 1988 och välkomnade gripandet på Arlanda. **||||**

Gediget om Balkan

**JUGOSLAVIENS UNDERGÅNG.
KRIGEN, FREDEN, FRAMTIDEN**
Sanimir Resic
Historiska Media

DENNA HÖST diskuteras återigen krigen på Balkan under 1990-talet. Det är inte bara i de drabbade länderna som minnena lever utan de skär rakt in i Svenska akademien och kultursidorna fylls av inlägg där till och med ett Amnesty-uttalande 23 april 2009, på tioårsdagen av Natos bombning av TV-huset i Belgrad, blir ett argument. Nobelpriset i litteratur till **Peter Handke** har rört upp känslorna.

Annars har utvecklingen i länder som Kroatien, Bosnien-Hercegovina, Serbien, Kosovo och Nordmakedonien under de senaste åren, med några få undantag, försvunnit ur den svenska mediebevakningen.

Det är därför välkommet med "Jugoslaviens undergång" där Lundahistorikern **Samir Resic** ger en bred och fyllig bild, både av vad som hände på 1990-talet och den svåra vägen till en bestående fred och försoning.

Den etniska rensningen skapade stater med en ny befolkningssammansättning och samtidigt har EU:s stängda dörr och en ekonomisk tillbakagång skapat både apati och missnöje. Lönerna är lägre än under Jugoslavientiden och ungdomsarbetslösheten är bland den högsta i världen. Politiker är både korrumperade och beredda att använda nationalismens giftiga budskap för att få stöd och drygt två decennier utplånar inte minnen av massakrer, våldtäkter och fångläger i länder där andra världskrigets övergrepp fortfarande är levande. Resic konstaterar att i dagens värld har "nationalism, demagogi och vapenskrammel" nått en nivå som inte setts sedan före andra världskriget. I boken ges talrika oroande exempel på motsättningar som kan utvecklas till nya konflikter.

ULF B ANDERSSON

FOTO: MONUSCO

ATTACKERAD.
FN-polis och lokal polis
hjälpes en kvinna som har
attackerats i Kasai i
mars 2017.

Imponerande om
olöst mord

**MORDET PÅ ZAIDA
CATALÁN**
Staffan Lindberg
Ordfront förlag

NÄR ÄNNU EN del av Demokratiska republiken Kongo under 2016 drogs in i en spiral av våld väckte nyheter från Kasai ingen större uppmärksamhet utanför landets gränser. Snart hade flera tusen människor dödats och över en miljon var på flykt medan FN vädjade om hjälp. Som så ofta i Kongo handlade konflikten om makt och kontroll över de enorma naturrikedomar som är landets förbannelse. Både den kongolesiska armén och den lokala rebellmilisen,

Kamiuna Nsapu, anklagades för övergrepp.

Den 12 mars 2017 reste FN-experten *Zaida Catalán* och hennes amerikanske kollega *Michael Sharp* med motorcykeltaxi till byn Bunkononde, i Kasai för att träffa milisen Kamiuna Nsapu. Zaida Catalán och Michael Sharp skulle utreda övergrepp men besöket var en fälla.

I byn Rälla på Öland fick *Elizabeth Morseby*, Zaidas syster, som var på besök hos systrarnas mamma, *Maria*, ett samtal på mobilen. Det kom från Zaidas nummer men det enda som hördes var hetsiga mansröster. Efter 72 sekunder bröts samtalet.

Mamman och systemen tog kontakt med FN-högkvarteret i New York och berättade vad som hade hänt och sin oro.

Sedan blev det tyst.

Staffan Lindberg, som är en av Aftonbladets bästa reportrar, får tidningens uppdrag att bevaka försvinnandet, som förmodas vara en kidnappning. Det blir början till det som nu har resulterat i den gastkramande boken "Mordet på Zaida Catalán".

Lindberg lyckas med stöd av Zaidas mamma och syster ge ett nära porträtt av en människa som i ordets bästa bemärkelse var en idealist. Hon hade fram till EU-valet 2009 setts som ett av Miljöpartiets stora framtidslöften. Efter att ha misslyckats med att komma in i parlamentet bytte hon bana och arbetade internationellt för mänskliga rättigheter.

Två veckor efter att mobilen hade ringt på Öland hittades Zaida Catalán och Michael Sharp döda. Rebellerna utpekades som skyldiga.

Lindberg fortsätter enträget sitt sökande för att hitta de ansvariga för mordet. Han är en driven berättare och kombinerar effektivt berättelsen om mordet, sitt egna journalistiska arbete och Kongos komplicerade historia i väl avvägda delar. Han berättar också om villkoren i koboltgruvorna i Kolwezi i provinsen Lualaba, som Amnesty har belyst i rapporter, och han skildrar doktor Denis Mukweges enträgna arbete på Panziskukhuset med offren för våldtäkter.

I november medgav premiärminister *Sylvestre Ilunga Ilukamba* att Kongos säkerhetstjänst kan ha varit inblandad i mordet på Zaida Catalán och Michael Sharp, vilket Lindberg också övertygande ger som förklaring i sin bok.

ULF B ANDERSSON

ENSIDIGT OM SYRIEN

SYRIENS TYSTADE RÖSTER
Patrik Paulov
Karneval förlag

PATRIK PAULOV vill i sin bok "Syriens tystade röster" berätta om de syrier, både i hemlandet och i exil i Sverige, som inte har stött det uppror mot president *Bashar al-Assad* som inleddes år 2011. Det råder ingen tvekan om att många syrier har drabbats av rebellgruppernas krigföring och det gäller inte minst dem som tillhör andra etniska och religiösa grupper än de sunnimuslimska araberna.

Dessa intervjuer blir dock till stor del uttryck för ett okritiskt stöd till den syriska regimen som bekämpar "terroristerna". De fruktansvärda konsekvenserna av krigföringen från syriska armén, med stöd från Ryssland och Iran, negligeras eller avfärdas, liksom det väldokumenterade förtrycket från regimen. Någon enstaka gång konstateras dock "Ingen kan förneka att hundratals fångar torterats och torteras i fängelser och säkerhetstjänsternas byggnader. Många som gripits har försvunnit och dött." (*Rima Sawah* från Homs, sidan 213).

Sedan avfärdas Amnestys rapport om Saydnayafängelset den 7 februari 2017 med att den släpptes just då för att kunna sabotera

fredssamtalen i Genève. Självklart ska även rapporter från Amnesty och människorättsorganisationer utsättas för kritisk granskning men här övertygar inte Paulov.

Betydligt intressantare än alla röster som försvarar regimen är den kritiska granskningen av de syriska rebellerna. Å ena sidan fastnar Paulov i tesen att västmedierna systematiskt har förvanskad händelseförloppet men å andra sidan lutar han sig på just uppgifter i västliga medier som utan skygglappar har granskat de talrika jihadistgrupperna.

Det är dessa grupper som i samarbete med de så kallade moderata rebellerna; utrustade och finansierade av västländer, Turkiet och arabiska diktaturer har drivit det väpnade motståndet mot Assadregimen. Idag återstår en provins, Idlib, till största delen kontrollerad av HTS, som påstår sig ha brutit med al-Qaida och resterna av FSA, Fria Syrisk armén, som är en turkisk legoarmé för att krossa kurderna i Syrien.

Paulov berättar till exempel hur BBC och nederländska medier har grävt i respektive lands bistånd till "demokrati" i Syrien och funnit att pengar gått till jihadistgrupper i Syrien. När Paulov försöker undersöka hur det ser ut med det svenska biståndet möts han av tystnad eller nonsens-svar. Här finns uppgifter för undersökande journalistik också i Sverige att gräva vidare.

ULF B ANDERSSON

FOTO: SYRIAN FREE PRESS/WIKIMEDIA

REBELLER.
Soldater från
jihadistgruppen
Ahrar al-Sham i Hama
2013.

Åter till kriget

EN LEGOSOLDATS DÖD (CHRIS THE SWISS)

Regi: **Anja Kofmel**
Land: **Schweiz/Kroatien**

OM DU SKA SE en dokumentärfilm under julhelgen passa på att se "En legosoldats död" (Finns på SVT Play till 3 januari). Det är en berörande film där **Anja Kofmel** blandar animation med reportage och gamla krigsbilder för att söka sanningen om vad som hände hennes kusin, **Christian Würtenberg**. Han dog 27 år gammal, strypt på ett fält utanför staden Osijek i östra Kroatien.

Liksom sin kusin gjorde 1991 tar Anja Kofmel tåget från Basel i Schweiz till Kroatiens huvudstad Zagreb. Christian Würtenberg hade anslutit sig till den grupp journalister som ville skildra striderna mellan den serbiska och den kroatiska sidan efter att Kroatien i juni 1991 hade utropat självständighet. I Zagreb samlades både erfarna krigskorrespondenter och äventyrsinriktade frilansare som skulle försöka skildra ett förvirrat krig.

Vid sidan av den kroatiska armé som var under uppbyggnad fanns också HOS-milisen som såg sig som arvtagare till andra världskrigets fascistiska Ustasja-rörelse. Högerextremister från andra länder sökte sig till Kroatien och de organiserades i PIV, en internationell paramilitär styrka.

Anja Kofmel använder sin kusins efterlämnade dagbok för att försöka rekonstruera varför Christian Würtenberg ansluter sig till PIV; av ideologisk övertygelse eller för att få till ett avslöjande reportage? Det är en fascinerande film som söker svar som kanske aldrig går att få.

ULF B ANDERSSON

FOTO: BOBBO LAUHAGE/TT

DEMONSTRATION. Runt 200 personer samlades på Götaplatsen i Göteborg den 24 november 2007.

En skakande bok

I HÄNDELSE AV MIN DÖD
Kerstin Weigl och
Kristina Edblom
Natur & Kultur

JAG FÖRSTÅR tidigt att det jag håller i handen måste vara årets viktigaste bok. Från första sidan fullständigt dras jag in i alla dessa livsöden. Samtidigt försöker jag värja mig, men inget är så svårt att hålla distans till som ond bråd död, särskilt inte när offer och förövare hade en nära och stundtals förtroende-full relation.

Kerstin Weigl och *Kristina Edblom* har i över tio års tid granskat mord på kvinnor

utförda av män de hade en pågående eller en avslutad relation med. Arbetet har gått att följa via Aftonbladet men nu har de även skrivit boken "I händelse av min död".

Boken innehåller välskrivna och värdefulla beskrivningar av våldet och dess konsekvenser och författarna skriver med värdighet och respekt för både de mördade kvinnorna men även deras anhöriga.

Det finns fler dimensioner kring varför jag gillar boken och när jag gräver lite mer i det kommer jag fram till främst tre anledningar.

Den första handlar om att männen som mördat inte är anonymiserade. Avvägningen

gällande att överhuvudtaget skildra männen verkar svår och inte helt given för författarna, det märks både i vissa partier i texten men det uttrycks även explicit. Jag anser dock att författarna gör rätt i att skriva om männen, för genom utförliga beskrivningar blir mördarna verkliga människor.

Det andra skälet till att jag gillar boken är det raka, okränkliga och tydliga språket. Även om det i sin tur innebär att vi läsare inte får en enda paus från våldet under den drygt 290 sidor långa boken uppskattar jag språket något oerhört.

Den tredje anledningen till att jag tycker om boken är skildringen av samhällets ansvar gällande våldsutsatta. Det är tydligt, att i nästintill samtliga fall i den här boken har inte våldet varit osynligt för varken myndigheter eller andra viktiga samhällsinstanser, innan mordet begicks.

De raa och explicita skildringarna om våldet och dess konsekvenser gör boken faktiskt stundtals outhärdlig att läsa och jag känner en enorm vrede. Jag vill helst lägga ifrån mig den och inte läsa en rad till, men så återgår jag till min tanke om att det här nog ändå är årets viktigaste bok.

Morden måste stoppas, det är inte värdigt en välfärdsstat att det varje år i Sverige mördas mellan 16-20 kvinnor av en partner eller tidigare partner. Vi måste prata mer om det och få mer förståelse och kunskap kring hur våldet ter sig. Ett bra sätt att tillskansa sig mer kunskap är att läsa just den här boken.

MALIN ÖSTERBERG

VI VILL INTE SE

VI, SKUGGORNA
Elinor Torp
Leopard förlag

EGENTLIGEN, om vi tänker efter, vet vi nog om i alla fall en del av det som **Elinor Torp** berättar om i boken "Vi, skuggorna". Men vi vill inte se och höra eftersom det är så orättfärdigt. Kriminellt ibland och mycket ofta i gränstrakterna till det lagliga.

Byggbranschen, städbranschen och restaurangbranschen. Tält, skogar, källare. Ingen skyddsutrustning, usel eller ingen lön, hot och ibland våld. Fruktsvärda förhållanden för i princip helt rättslösa människor. Elinor Torp konstaterar:

"Den fria rörligheten krockar med vår godtrogna femtiotalsbild att alla vill göra rätt för sig. Resultat: fattiga, lågutbildade människor utnyttjas till maximum. Allt vi svenskar inte skulle acceptera. De som försöker driva företag på lagligt sätt konkurreras ut. Och det går fort. Systemet slår sönder hela samhället."

Elinor Torp blandar dramatiserade berättelser om **Janine**, **Carlos**, **Wilder**, **Nyamdorlig** och **Dilya**, med en stor mängd fakta och intervjuer med tjänstemän

och fackföreningsföreträdare. Illustrationer kring hur aktiebolag används som brottsverktyg och hur en skolrenovering eller ett sjukhusbygge kan gå till varvas med intervju med före detta arbetsmarknadsministern **Ylva Johansson**.

Elinor Torp skriver om verkligt angelägna frågor och om personer som mycket sällan ges en röst. Jag har dock svårt för att rösterna från de berörda personerna inte får tala själva utan istället dramatiseras. Jag tror att jag förstår tanken men tycker att det Nyamdorlig, Dilya, Janine och alla de andra upplever och har upplevt gott räcker, och skulle bli ännu starkare att få ta del av i ren intervjuform.

Ett av Elinor Torps sista kapitel har rubriken "Konsumenten, kravbananer, naglar och makt".

Och cirkeln sluts. Alla människors lika värde. Varför inte damma av FN:s konvention om migrantarbetares och deras familjer rättigheter? Som Sverige för övrigt inte har ratificerat. Läs den tillsammans med FN:s globala ramverk för migration, ett dokument som Sverige var drivande i att få till stånd. Och tänk på att du har makt att se och fråga och välja.

MADELAINE SEIDLITZ

Elinor Torp.

FOTO: LEOPARD FÖRLAG

”Vi har funnit tröst”

Wang Zhihua, svärson till Zhao Ziyang, konstaterade att familjen i oktober fått tillstånd att begrava svärfadern. Då hade nästan 15 år gått sedan den tidigare ledaren för kinesiska kommunistpartiet dog 2005. De sista 15 åren tillbringade Zhao Ziyang i husarrest i Peking sedan han avsatts när han motsatte sig ett militärt ingripande vid Himmelska fridens torg protestvåren 1989.

”För böigt?”

Den 28 november meddelades att Ungern inte kommer delta i nästa års Eurovision Song Contest, ESC. Källor uppgav att det ungerska public service-bolaget MTVA anser att sångtävlingen är ”för böigt”. En regeringstrogen redaktör, som anlitats som kommentator vid MTVA, beskrev ESC som ”en homosexuell flottill” som inte är bra för den mentala hälsan. Regeringen kallade uppgifterna om MTVA och ESC för ”fake news” men gav ingen annan förklaring varför Ungern dragit sig ur tävlingen.

”Ni måste bränna sängen”

När Levan Akins film ”And then we danced”, det svenska Oscarsbidraget, hade biopremiär i Georgiens huvudstad Tbilisi den 8 november protesterade hundratals personer. Akins film om två dansande män som älskar varandra är känslig i ett homofobt land. Margit Richert berättar i SvD om hur hon och hennes man skulle hyra en lägenhet i Tbilisi. Tolken förklarade att lägenheten hade tillhört en schlagarsångare: ”Han är...homosexuell. Ni måste bränna sängen.”

”Låt mig vara kristallklar”

I SvD den 23 november skriver kulturminister Amanda Lind (MP) om hur Sölvesborg blivit ett skräckexempel på auktoritär kulturpolitik. ”I min vision om det fria samhället finns utrymme för både menkonst och Lars Vilks” skriver Amanda Lind.

FOTO: ERIK SIMANDER / TT

AMINATOU HAIDAR BESVIKEN PÅ TYSTNAD

Med icke-våldsprincipen som ledstjärna har Right Livelihoodpristagaren Aminatou Haidar ägnat sitt liv åt kampen för Västsahara.

Aminatou Haidar mottog årets Right Livelihoodpris vid en ceremoni i Stockholm den 4 december. För hennes orubbliga ickevåldskamp, trots fängelse och tortyr, i strävan efter rättvisa och självbestämmande för Västsaharas folk”, löd motiveringen.

Som 17-åring greps hon 1987 av marockanska myndigheter efter att ha deltagit i en fredlig demonstration för självständighet och fördes till ett hemligt fängelse. Inga anklagelser framfördes, ingen rättegång hölls, inga anhöriga underrättades.

Då pågick sedan 1975 en väpnad konflikt mellan den marockanska ockupationsmakten och den västsahariska motståndsrörelsen Polisario. När hon fyra år senare släpptes fri hade spelplanen förändrats.

FN hade förhandlat fram en vapenvila och missionen Minurso hade etablerats 1991 med uppdrag att arrangera en folkomröstning där västsaharierna skulle få välja mellan självständighet och

marockanskt styre. Vapenvilan består men ingen folkomröstning har hållits.

När Aminatou Haidar träffade Amnesty Press var hon besviken på Sveriges agerande:

– Det gav det västsahariska folket väldigt mycket hopp när Sverige var på väg att erkänna oss. År 2012 röstade riksdagen för att Sverige skulle erkänna Västsahara, men varken den dåvarande Alliansregeringen eller Socialdemokraterna och Miljöpartiet har gått vidare.

– Jag tror att det beror på påtryckningar utifrån, både från Marocko och från länder i EU, säger Aminatou Haidar. Jag hoppas fortfarande på FN-processen men säkerhetsrådet har saknat den politiska viljan att driva frågan.

Bland Västsaharas unga, i flyktinglägren i Algeriet och i de ockuperade områdena, gror frustrationen. För varje sviket löfte minskar tilltron till de icke-våldsmetoder hon förespråkar, säger Amiatou Haidar:

– Polisario har kongress mellan 19 och 21 december. Rörelsen måste bestämma hur kampen ska fortsätta och jag är rädd för att de unga ska driva igenom ett beslut om väpnad kamp.

IVAR ANDERSEN

FATTA PENNAN

VARJE ÅR UTFÄRDAR Amnesty International hundratals blyxtaktioner. Det kan handla om samvetsfångar som har fängslats, dödsdömda fångar där en avrättning är nära

förestående, flyktingar som vägras söka asyl eller hotad yttrandefrihet. Amnesty Press väljer ut tre fall i varje nummer.

Samhällen under belägring

OMKRING 2 250 personer i samhällen i Bojayá i Chocó i västra Colombia är under belägring. Gerillarörelsen ELN, som står utanför fredsavtalet från 2017, och den paramilitära gruppen AGC strider om kontrollen över området. Enligt Ombudsmannens kontor i Colombia har de väpnade grupperna hotat sociala ledare som motsätter sig deras närvaro och minor har placerats ut i områden där det finns telefонтäckning. Amnesty kräver att myndigheterna vidtar åtgärder för att skydda samhällena.

SKRIV TILL:
Iván Duque Márquez
President of Colombia
c/ Minister of Interior
Carrera 8 No. 7-26, Bogotá,
Colombia
E-post: contacto@presidencia.gov.co

Mr. President,
I write you with the deepest concern about the situation of forced confinement of 2,250 people, including indigenous and afro-Colombian communities, in the municipality of Bojayá, Chocó.

The Ejército de Liberación Nacional (ELN) and the Autodefensas Gaitanistas de Colombia (AGC) are sustaining hostilities in the region and have even deployed landmines in the few areas with telephone coverage, which is restricting the communities' access to healthcare, food, water and communication.

I urge you to immediately deploy a comprehensive plan with the participation and agreement of the communities, that give effective and urgent access to all basic services and guarantees the communities' protection against any attacks from armed groups.

Yours sincerely,
DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 7 januari 2020.

Författare åter fängslad

DEN KÄNDE turkiske författaren och tidigare redaktören Ahmet Altan har återigen fängslats. Efter att ha varit fängslad i över tre år beslöt en domstol i Istanbul den 4 november att Ahmet Altan skulle frigges i väntan på att han skulle ha möjlighet att överklaga en fängelsedom på 10,5 års fängelse för ”att ha tillhört en terroristorganisation utan att ha varit medlem”. Åklagaren överklagade frigivningen och den 12 november greps Ahmet Altan igen. Amnesty anser att Ahmet Altan är en samvetsfånge och att anklagelserna om inblandning i kuppförsöket 2016 saknar grund.

SKRIV TILL:
Mr Abdülhamit Gül
Minister of Justice
Adalet Bakanlığı
06659 Ankara
Turkiet
Fax: +90 312 417 71 13
E-post: info@adalet.gov.tr

Dear Minister,
I am writing to you regarding the re-arrest of novelist Ahmet Altan on 12 November. He was first detained and remanded in prison in September 2016. On 4 November, the Istanbul Heavy Penal Court No. 26 convicted Ahmet Altan and sentenced him to 10-and-a-half years in prison for ‘aiding a terrorist organization without being its member’. The court ruled that he be released pending his appeal, with an international travel ban. The prosecutor appealed the court’s decision to release Ahmet Altan arguing that he poses a flight risk and that he showed no remorse.

I urge you to release Ahmet Altan immediately and unconditionally as he is a prisoner of conscience.
Yours respectfully,
DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 7 januari 2020.

Filmare dömd för kritik på Facebook

DEN 29 AUGUSTI dömdes Min Htin Ko Ko Gyi till ett års fängelse för att han på Facebook riktat kritik mot militärens roll i politiken i Myanmar. Den 9 september fastställdes domen sedan filmarens överklagan hade avvisats. Ett åtal om förolämpning av militären på nätet förbereds. Amnesty anser att Min Htin Ko Ko Gyi är en samvetsfånge.

SKRIV TILL:
President U Win Myint
President's Office,
Office No. 18 Nay Pyi Taw
Myanmar
Fax: +95 1 652 624

Dear President U Win Myint,
I am writing to express my grave concern for filmmaker Min Htin Ko Ko Gyi, who has been sentenced to one year in prison. Amnesty International considers him to be a prisoner of conscience. Detained since April 2019, Min Htin Ko Ko Gyi was arrested for a series of Facebook posts in which he expressed critical opinions of the military's role in politics as well as the military-drafted 2008 Constitution. On 29 August, he was sentenced to one year in prison for violating Section 505(a) of Myanmar's Penal Code. I am therefore writing to urge you to:

- Immediately and unconditionally release Min Htin Ko Ko Gyi, and drop further charges against him;
- Pending his unconditional release, ensure that Min Htin Ko Ko Gyi has full and regular access to specialized medical treatment as he requires.

Yours respectfully,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 7 januari 2020.

Ovanstående vädjandebrev med sammanfattning på svenska finns på amnestypress.se (längst upp i högra hörnet).

JULBOMBNING. Ett amerikanskt B-52-plan lägger ut sin bombmatta över Nordvietnam julen 1972.

JULBOMBNINGARNA I VIETNAM

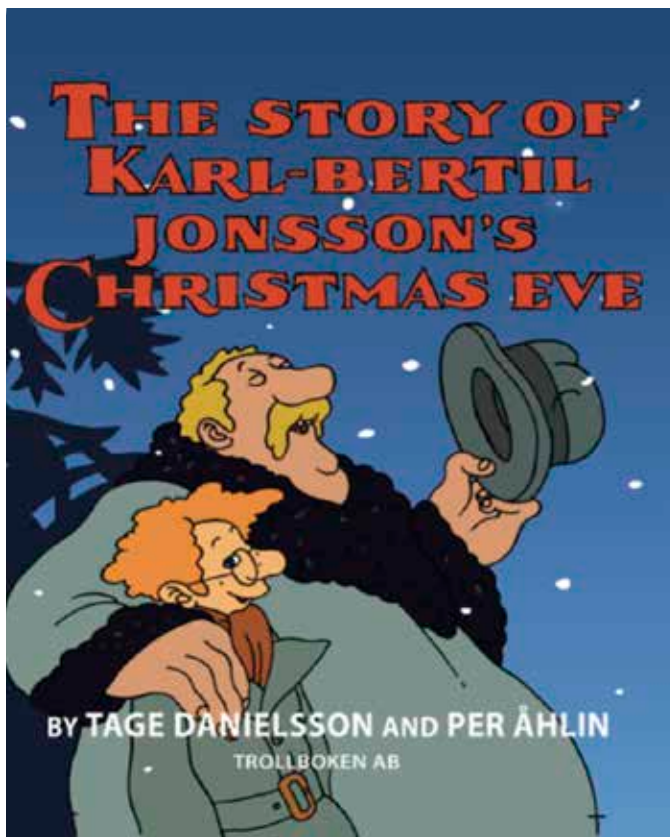
I MITTEN AV december 1972 hade fredsförhandlingarna i Paris om Vietnam, som leddes av *Henry Kissinger* från USA och *Le Duc Tho* från Nordvietnam, kört fast. USA:s president *Richard Nixon* beslöt att inleda en bomboffensiv och på kvällen den 18 december svepte 129 B-52 bombplan in över Nordvietnams huvudstad Hanoi. Det var de största bombanfallen under kriget och pågick till 29 december, med uppehåll på juldagen.

Under en natt förstördes över 2 000 bostäder runt Kham Tiem, en handelsgata i Hanoi, och 280 invånare dog. Även Bach Mai-sjukhuset träffades och patienter dog. Vid den tiden uppgav myndigheterna i Nordvietnam att 1 600 personer dödades men det anses att många fler dog.

Julbombningarna 1972 fördömdes runt om i världen. Sveriges statsminister *Olof Palme* höll den 23 december ett kort tal och påminde om exempel på illdåd i historien och nämnde bland annat tyskarnas avrättningar av civila i den franska staden Oradur, Sovjets massmord på polska officerare i Katyn, och apartheidregimens massaker på demonstranter i Sharpeville 1960. Och så avslutade *Palme*: "Nu fogas ett nytt namn till raden: Hanoi, julen 1972."

I början av januari återupptogs fredssamtalen i Paris. Den 27 januari 1973 skrev *Henry Kissinger* och *Le Duc Tho* under ett fredsavtal med samma text som före julbombningarna. De tilldelades Nobels fredspris 1973. *Le Duc Tho* avböjde dock att ta emot priset.

ULF B ANDERSSON

Varje julafton sedan 1975 samlas svenskar och norrmän framför tv:n för att titta på Karl-Bertil Jonssons julafton - en animerad film av Per Åhlin med Tage Danielssons text från boken Sagor för barn över 18 år.

Nu finns boken med Per Åhlins bilder på engelska eller italienska utgiven av Trollboken AB. www.trollboken.se/karlbertil

Böckerna finns i bokhandeln och på Adlibris och Bokus.

VISA VAD DU STÅR FÖR!

WWW.AMNESTY.SE/BUTIK

En enda person kan inte göra allt, men alla kan göra något. Genom att handla i Amnestybutiken stödjer du vårt arbete för mänskliga rättigheter.

GÖR DIN RÖST HÖRD! DELTA I ÅRSMÖTET!

NÄR? 9-10 MAJ, 2020
VAR? HALLUNDA, STOCKHOLM

Årsmötet är Amnestys största mötesplats där du tillsammans med andra engagerade inspireras, utvecklas och fattar beslut om sektionens framtid.

Kallelsen till årsmötet publiceras på amnesty.se och i andra kanaler den 31 januari 2020. Då öppnar också anmälan till årsmötet.

Att delta i årsmötet är gratis för alla medlemmar. För 300 kronor får du dessutom boende och mat.

VILL DU FÖRÄNDRA - SKRIV EN MOTION

Genom att skriva en motion kan du påverka vilka frågor som diskuteras på årsmötet. Skicka din motion till bk@amnesty.se. Beredningskommittén kan dessutom hjälpa dig i motionsskrivandet.

MOTIONSSTOPP: 14 FEBRUARI

AMNESTY
INTERNATIONAL

INTRESSERAD AV FÖRTROENDEUPPDRAG?

Som förtroendevald inom Amnesty Sverige arbetar du på medlemmarnas förtroende för att leda och utveckla världens största människorättsorganisation.

VI SÖKER KANDIDATER TILL:

Sektionsstyrelsen ←

→ Amnestifondens styrelse

Granskningskommittén ←

→ Beredningskommittén

Vill du veta mer? Gå in på amnesty.se/kandidat eller kontakta valberedningen@amnesty.se

Nomineringsstopp: 8 februari

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER ETT HELT ÅR!

PRENUMERERA PÅ AMNESTY PRESS.

☐ Ja, jag vill prenumerera på Amnesty Press.
Fyra nr per år kostar 200 kr. Skicka mig ett
inbetalningskort.

☐ Ja, jag vill bli medlem. För 240 kronor om året
ingår Amnesty Press i ditt medlemsskap.

FÖR- OCH EFTERNAMN:

ADRESS:

POSTNUMMER OCH ORT:

TELEFONNUMMER:

Beställ via e-post: distributionen@amnesty.se eller skicka in kupongen i ett kuvert
till Amnesty International, svarspost 110 610 800, Box 4719, 116 92 Stockholm

Så bidrar en lott till arbetet för mänskliga rättigheter

Vet du varför Postkodlotteriet finns? Det är för att bidra med pengar till ideella organisationer, eftersom vår övertygelse är att de gör världen bättre.

Hela överskottet från försäljningen går till ideella organisationer. Sedan lotteriet startade 2005 har det blivit mer än 10 miljarder kronor! Amnesty International har fått ta del av överskottet sedan 2008 och har hittills tagit emot 170 miljoner kronor.

Tack Amnesty för allt ni gör, och tack alla som har en lott – ni möjliggör så mycket!

Putte Nelsson är
vinstutdelare i Postkodlotteriet.

Åldersgräns 18 år. Gå in på stodlinjen.se om du eller en anhörig spelar för mycket. Mer info på postkodlotteriet.se

SKICKA EN HÄLSNING TILL NÅGON SOM VERKLIGEN BEHÖVER DEN

Brukar du skicka julkort till nära och kära? Varför inte också skicka en hälsning till någon av de samvetsfångar Amnesty arbetar för? Vi vet att det betyder mycket för dem.

- Skriv på engelska.
- Undvik kort med politiska, religiösa eller kontroversiella motiv.
- Din hälsning ska absolut INTE nämna skälen till att personen hålls fängslad, eller innehålla några politiska budskap. Den ska vara helt personlig, i stil med "You are not forgotten" eller "I am thinking of you".

FOMUSOH IVO FEH, KAMERUN

Fomusoh Ivo Feh skulle börja universitetet när han greps den 13 december 2014. Gripandet skedde efter att Fomusoh skickat ett sms till en vän om svårigheten att komma in på universitet. Skämtsamt skrev han att intagningskraven var lägre i terrorgruppen Boko Haram. "Där krävs bara fyra godkända skolämnen + religion." Det skämtsamma sms:et upptäcktes och användes som bevisning för "delaktighet i uppror". Fomusoh dömdes av en militärdomstol till 10 års fängelse. Den 5 december fyllde han 30 år.

Amnesty har kritiserat Kamerun för att tillämpa godtyckliga gripanden, tortyr och påtvingade försvinnanden i sin bekämpning av Boko Haram. Svepande anti-terrorlagar används också för ingripanden mot politiska aktivister och helt fredliga möten.

*Fomusoh Ivo Feh
Délégation régionale de l'administration pénitentiere
Prison principale
s/c Prison Centrale de Yaoundé
B.P. 100, Yaoundé
KAMERUN*

WANG QUANZHAN, KINA

Människorättsjuristen **Wang Quanzhang** greps av polis i den 3 augusti 2015 och anklagades för brott kopplade till statlig säkerhet. Den 28 januari 2019 dömdes han till 4,5 års fängelse för att ha "fördärvat statens makt". Under tiden fram till rättegången fick han inte ta emot några besök, eller välja vilken advokat som skulle försvara honom. När Wangs fru äntligen fick träffa honom i somras uppgav hon att han hade åldrats kraftigt, att han verkade svag och föreföll vara "en helt annan person".

Kinesiska myndigheter har sedan 2015 gjort ständiga tillslag mot jurister som tar sig an fall som rör mänsk-

liga rättigheter. Många som fängslats har uppgett att de torterats och tvångsmedicinerats. Trakasserierna har även riktats mot deras familjer. I september nekades Wangs 6-årige son att gå kvar på sin skola, efter påtryckningar mot skolan från polis.

*Wang Quanzhang
Sub-mailbox 1, Mailbox 101
Linyi Shi, Shandong Sheng
276006
FOLKREPUBLIKEN KINA*

TRAN THI NGA, VIETNAM

Tran Thi Nga greps i januari 2017 för att ha deltagit i protester mot en miljökatastrof som förgiftade vattnet utanför Vietnams kust. Den 25 juli 2017 dömdes hon till nio års fängelse och fem års husarrest för "propaganda mot staten" för sina texter och videor om katastrofen. Som bestraffning för hennes "envishet" (att hon inte erkänt brottsanklagelserna) har hon flyttats till ett fängelse 130 mil från sin hemstad - en vanlig åtgärd mot samvetsfångar för att försvåra besök från deras familjer. Hon har också förbjudits att prata med andra fångar. Hennes ensamhet i fängelset har i perioder orsakat djupa depressioner.

2016 dumpade det taiwanesiska företaget Formosa Plastics Group industriellt avfall i havet utanför Vietnams kust. Gifterna dödade hundratusentals ton fisk, vilket påverkade möjligheten till arbete och försörjning för miljontals vietnameser. Katastrofen utlöste omfattande protester mot regeringen och hundratal demonstranter mishandlades och fängslades.

*Tran Thi Nga
trung tâm Ayon
trại giam Gia Trung
thị trấn Mang Yang
tỉnh Gia Lai
VIETNAM*

BRÅKA FRÅN GRAVEN

Ta kampen mot förtryckare och orättvisor även efter din död. Skriv in Amnesty International i ditt testamente så hjälper vi dig att fortsätta kämpa för mänskliga rättigheter så länge det behövs.

Läs mer om hur du kan inkludera Amnesty i ditt testamente på amnesty.se/testamente

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

AMNESTY
INTERNATIONAL

GE BORT MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I PRESENT

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

När du ger bort ett gåvokort från Amnesty International, visar du tydligt att du står bakom yttrandefrihet, jämlikhet och allas rätt att älska vem den vill. Köp mänskliga rättigheter i present till någon du bryr dig om på amnesty.se/gavor

AMNESTY
INTERNATIONAL

AMNESTY - VIKTIGARE ÄN NÅGONSIN

Vi är mitt uppe i det spännande och viktiga arbetet med att sätta en ny gemensam global strategi för Amnesty. Detta i en tid då det ofta känns som ett steg fram, två steg tillbaka i kampen för

mänskliga rättigheter. I en tid då hoten mot arbetet med mänskliga rättigheter är fler än tidigare. Och i en tid då allt fler verkar dras till auktoritära ledare, språkbruk och åsikter som gör skillnad på människa och människa.

Amnesty har med sina rapporter från fält, sitt stöd till människorättskampar och alla miljontals aktivister världen över spelat en avgörande roll för kampen för mänskliga rättigheter i decennier. Och visst skulle det vara fantastiskt om vi såg att vi inte längre behövdes, att jobbet var gjort. Men den politiska utvecklingen och läget internationellt ger dessvärre inte sken av att vi vare sig inom kort eller på lång sikt kan avveckla oss själva. Snarare har Amnesty en ännu viktigare roll att spela framåt, både vad gäller att sätta ljuset på de mänskliga rättighetskränkningar som sker världen över och att mobilisera fler och skapa engagemang utifrån grundförutsättningen att mänskliga rättigheter gäller alla.

Hoten mot människorättsförsvare och civilsamhället är många och kommer från olika håll. De senaste åren har de demokratiska bakslagen i stater världen över varit fler än framgångarna. Allt fler länder har stiftat lagar eller på andra sätt begränsat möjligheterna för civilsamhället

att verka. Det finns många knep för att minska manöverutrymmet och lyckas man dessutom samtidigt förändra attityder och flytta fokus i sakfrågor så har man kommit långt. Samtidigt som man med hjälp av den digitala utvecklingen kan utforska nya sätt att övervaka och kontrollera, både stater och företag. Parallellt med detta ser vi ett debatt- och samtalsklimat som allt mer präglas av rädsla, demonisering och polarisering. Det pratas mer om skyldigheter och mindre om rättigheter, här hemma och internationellt. För att inte tala om klimathotet.

Vårt arbete är alltså viktigare än någonsin! Vi måste fortsätta sätta ljuset på kränkningar och engagera fler i kampen för att de mänskliga rättigheterna ska gälla alla, nu och framtiden. Det behövs ett starkt globalt Amnesty med en tydlig agenda som engagerar och mobiliserar människor, som genom det gemensamma arbetet kan vara den motkraft som krävs för att skapa långsiktig förändring.

Var vi landar i strategin vet vi inte idag. Men det pågår modiga och spännande diskussioner, inom den svenska sektionen och internationellt. Det är många av er som har kommit med inspel och tankar, bland annat på verksamhetsmötet under Mega-helgen. Och det är viktigt att vi fångar upp de olika perspektiven nu så att vi fattar välgrundade beslut. Den nya globala strategin kommer vara fundamentet för vårt viktiga arbete lång tid framåt i denna snabbt och ständigt föränderliga tid.

ANNA FAIRBRASS, STYRELSELEDAMOT

STYRELSENS HÖRNA

AMNESTY
INTERNATIONAL

Kallelse till Stockholmsdistriktets årsmöte

Du som är medlem hemmahörande i Stockholm eller aktiv i en grupp är välkommen till årsmöte för Amnestys Stockholmsdistrikt den **16 februari klockan 10:30-14:30**. Årsmötet sker på Amnesty Sveriges sekretariat i Vita Huset, Alsnögatan 11. Distriktet bjuder under dagen på lätt lunch.

Vid årsmötet kommer ett förslag om uppdatering av distriktets stadgar att beslutas om. Ifall du som medlem vill skriva en motion till distriktets årsmöte är du varmt välkommen att göra detta så att den nåt styrelsen senast den 19 januari.

Du anmäler dig till årsmötet och skickar in motioner via distriktstockholm@amnesty.se. Titta även efter vårt Facebook-event för uppdateringar om vad som kommer att hända under mötet. Alla handlingar för mötet kommer att finnas på kontakt.amnesty.se/stockholm senast den 2 februari.

Vi hoppas få se dig på årsmötet!

Varma hälsningar

Styrelsen för Amnestys Stockholmsdistrikt

Amnesty Press
@amnestypress

Startsida

Inlägg

Foton

Om

Community

DU FÖLJER VÄL **AMNESTY PRESS**
PÅ FACEBOOK?

POSTTIDNING B

Avsändare:
Amnesty International
Box 4719
116 92 Stockholm

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med den nya adressen
på baksidan (ej adressidan):

ANNONS

DISKRIMINERING I VÅRDEN ÄVEN HÄR...?

Enligt EU-rätten har medborgare samma rätt till vård i andra EU-länder som i sitt hemland.

Om diskriminering och fattigdom gör att de saknar sjukförsäkring i sina hemländer,
ska de då nekas rätt till subventionerad vård även här?

SOCIALMINISTER LENA HALLENGREN - VAD TYCKER DU?

Tillgång till vård är en mänsklig rättighet
som ska gälla ALLA. Kräv att Sveriges regering
klargör att det inkluderar utsatta EU-medborgare.

AMNESTY.SE/VÅRDFÖRALLA

AMNESTY
INTERNATIONAL

